BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

Fondator: Mitropolitul ANDREI ŞAGUNA 1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 140 SIBIU 1 şi 15 septembrie 1993 Nr. 33—36

„Să fie ochii Tăi deschişi ziua şi noaptea spre lăcaşul acesta... şi să asculţi din cer, din locul şederii Tale, şi să miluieşti..." (I Reg. 8, 29. 39)

Ceremonialul sfinţirii Mănăstirii „BRÂNCOVEANU" de la Sâmbăta de Sus

Moarte şi înviere la Mănăstirea „Brâncoveanu" de la Sâmbăta de Sus

— istorie şi confesiune —

Istoria Mănăstirii Brâncoveanu începe din secolul al XVII. La mijlocul acestui secol satul şi moşia Sâmbăta de Sus au intrat în stăpânirea vornicului Preda Brâncoveanu, boier din sudul Carpaţilor. Actul de proprietate poartă data de 28 mai 1654. Moşia a revenit apoi lui Papa Brâncoveanu, tatăl domnitorului Constantin Brâncoveanu.

Parcă urmăriţi de un blestem, şi Preda şi fiul său Papa au avut sfârşit tragic, fiind asasinaţi. De altfel tot un sfârşit tragic va avea şi Constantin Brâncoveanu care va fi decapitat de turci, la Constantinopol, în 15 august 1714.

Tradiţia ne spune că cel dintâi care a făcut o bisericuţă de lemn, pe locul unde domnitorul Constantin Brâncoveanu va zidi o mânăstire de piatră, a fost bunicul său Preda Brâncoveanu.

Mânăstirea, chiar pe locul unde este astăzi, a fost zidită de Constantin Brâncoveanu în jurul anului 1796. El era domn al Ţării Româneşti încă din 1688. Locul e minunat. În fundul văii, la o distanţă care pare mult mai apropiată decât este în realitate, se profilează pe cerul crestat al Carpaţilor „Fereastra Mare", peisaj mirific deasupra munţilor împăduriţi.

Bisericuţa zidită de domnitor, ca şi întreaga mânăstire de altfel, cu chilii şi călugări, n-au atins în bună stare nici măcar vârsta de o sută de ani. Transilvania vremii abia scăpase la sfârşitul secolului al XVII-lea de încercările principilor calvini de a o calviniza. Poate că şi pentru a întări Ortodoxia, s-a gândit Brâncoveanu să întemeieze aici mânăstire ortodoxă. Desigur a făcut-o şi pentru a da o mărturie despre unitatea de neam şi de credinţă a românilor de pe ambele părţi ale Carpaţilor.

După instalarea Habsburgilor în Transilvania, la sfârşitul secolului al XVII-lea, a încetat pericolul calvin, dar salvarea a venit sub forma unui pericol nou pentru românii ortodocşi: catolicizarea.

Încă din 1437, când s-a proclamat *Unio trium nationum* (unguri, saşi, secui), românilor nu li se recunoştea nici existenţa legală ca neam, nici credinţa ortodoxă ca religie. Erau numai toleraţi. Numai Dumne-

(Continuare în pag. a 2-a)

† ANTONIE
Arhiepiscop al Sibiului şi Mitropolit al Transilvaniei, Crişanei şi Maramureşului

Istoria Ortodoxiei transilvănene, o istorie plină de jertfe*

Prea Fericite Părinte Patriarh,
Î. P. S. Mitropolit,
Domnilor reprezentanţi ai autorităţilor locale,
Iubiţi şi luminaţi fii credincioşi ai acestei Mitropolii.

Laudă multă şi doxologie aducem Domnului Celui ce ne-a învrednicit, în cadrul vizitei noastre patriarhale oficiale efectuate în Sfânta Biserică a României şi la Dv. acasă, să aducem cu noi binecuvântarea şi îmbrăţişarea dragostei Sfintei şi Marii Biserici a lui Hristos.

Aflându-ne lângă Dv. ne simţim ca la noi acasă şi aceasta nu nu-

(continuare în pag. a 3-a)

* Cuvântul S. Sale Bartolomeos I al Constantinopolului, rostit în catedrala mitropolitană din Sibiu, la vecernia de sâmbătă, 14 august 1993.

Clipe de comuniune în lumina lină a Sfântului Duh*

Înalt Prea Sfinţite Părinte Mitropolit Antonie,
Prea şi Înalt Prea Prea Sfinţiţi,
Prea Cucernici Părinţi
Iubiţi credincioşi,
Iubiţi tineri şi binecredincioase creştine ale sfintei noastre Biserici Ortodoxe strămoşeşti.

În mijlocul nostru se află Patriarhul Ecumenic, Sanctitatea Sa Bartolomeos I. Este un popas şi un act unic în istoria Bisericii noastre strămoşeşti, şi mai ales în viaţa Bisericii transilvănene. Dumnezeu ne-a încercat de multe ori în istoria noastră, spre a ne face mai buni, mai credincioşi, spre a vedea mai limpede puterea Sa dumnezeiască, dar acelaşi Dum-

(Continuare în pag. a 4-a)

* Cuvântul Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul României în catedrala din Sibiu.

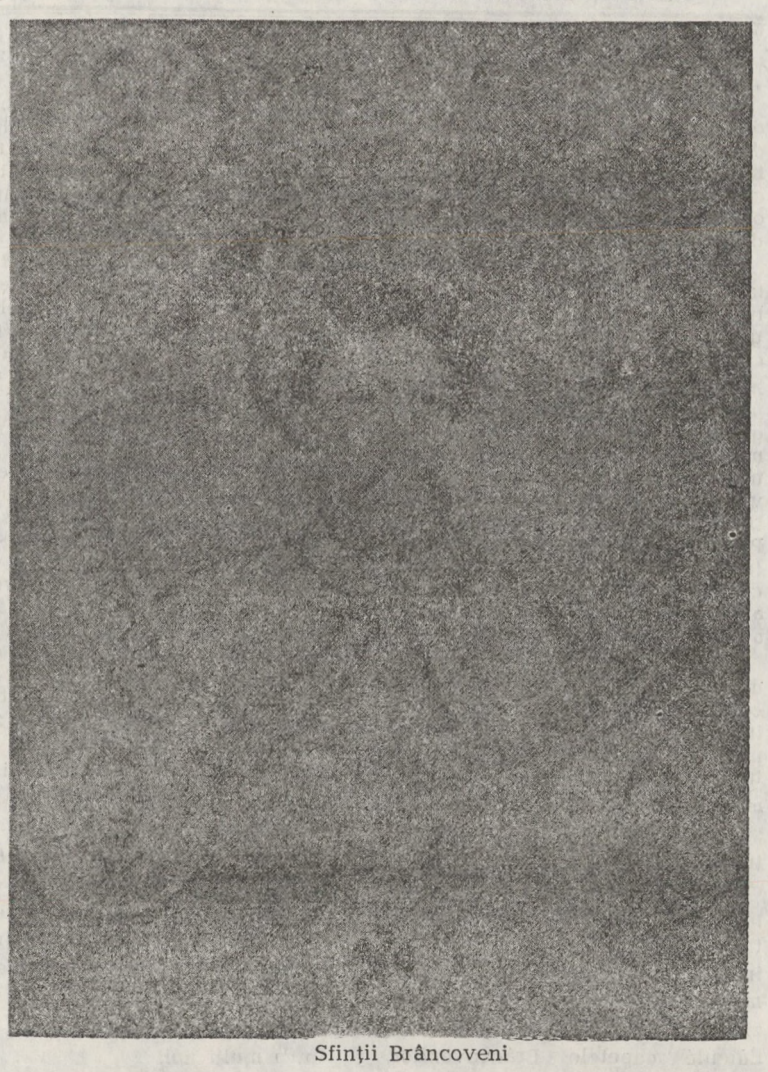

Sfinţii Brâncoveni

HRISOV

CE S-A CITIT CU PRILEJUL SFINŢIRII MÂNĂSTIRII „BRÂNCOVEANU" ŞI S-A ÎNGROPAT ÎN PICIORUL SFINTEI MESE A ALTARULUI BISERICII CU HRAMUL „SFINŢII MARTIRI BRÂNCOVENI", ÎN ZIUA DE 15 AUGUST 1993.

În numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh. AMIN.

Nu departe de cetatea lui Negru Vodă-Descălecătorul, în această gură de rai, sub „Fereastra mare" a Munţilor Făgăraş, poartă de trecere spre fraţii de dincolo de munţi, şi în apropierea palatului său de la Sâmbăta de Sus, în anul Domnului 1696 Constantin Vodă Brâncoveanu a ridicat *„cu toată cheltuiala Măriei Sale"*, cum glăsuieşte inscripţia ce se păstrează până astăzi, Sfânta Mănăstire, pe locul unde cu patruzeci de ani înainte unchiul său, Vornicul Preda Brâncoveanu, construise o bisericuţă de lemn.

Binecredinciosul Voievod, trecut în rândul sfinţilor în anul 1992 împreună cu cei patru coconi ai săi: Constantin, Ştefan, Radu, Matei şi sfetnicul Ianache, a aşezat la ctitoria sa de la Sâmbăta de Sus obşte călugărească, înzestrând-o cu toate cele necesare luminării şi întăririi în dreapta credinţă a românilor transilvăneni, apăsaţi şi primejduiţi în multe chipuri. A înfiinţat aici o şcoală de „grămătici", şcoală de zugravi, învăţând călugării şi alte îndeletniciri, atât de trebuincioase ridicării neamului nostru.

Mânăstirii însă, bisericii şi chiliilor care o înconjurau, aşa cum le-a ridicat Sf. Voievod Constantin Brâncoveanu, nu le-a fost dat să vieţuiască nici un secol, căci în anul 1785 tunurile generalului catolic Preiss au dărâmat această ctitorie voievodală. Chiliile au fost dărâmate până în temelii, iar biserica, având zidurile groase, a fost decapitată de vârful turlei, aşa cum va fi decapitat şi ctitorul ei de către turci, la Constantinopol, în 1714, într-o zi de sărbătoare ca aceasta, de 15 august, când Doamna sa Maria îşi serba ziua numelui.

Deşi rănite de moarte, zidurile bisericii şi o parte din pictura originală au învins intemperiile vremii timp de peste 150 de ani când, între anii 1926—1936, *„cu jertfa de bună voie a întregului popor român"*, mitropolitul de pioasă amintire Nicolae Bălan a restaurat biserica voievodală, aducând aici vieţuitori cu înaltă formaţie teologică şi cu multă râvnă spre cele ale lui Dumnezeu, reînviind astfel viaţa mânăstirească de altă dată, cu viaţă duhovnicească aleasă, cu şcoală de pictură pe sticlă, cu buni predicatori şi mari duhovnici.

În anul 1982 în scaunul de Arhiepiscop al Sibiului şi Mitropolit al Transilvaniei, Crişanei şi Maramureşului a fost ales şi instalat Î. P. S. Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ care, după o seamă de lucrări înnoitoare săvârşite în eparhie şi la Centrul eparhial din Sibiu, a avut şi gândul, îndrăzneţ, ţinând seama de contextul materialist-ateu al vremii, de a reface din temelie incinta Mânăstirii „Brâncoveanu" de la Sâmbăta de Sus.

Gândul a devenit repede faptă. Nu exista însă nici un punct de plecare. S-a apelat astfel la unii dintre cei mai buni specialişti în arta brâncovenească. Arhitectul Nicolae Diaconu a fost numit de Î. P. S. Sa Mitropolit Antonie şef de proiect, iar partea de rezistenţă a fost încredinţată inginerului Emilian Ţiţaru. S-a beneficiat şi de ştiinţa multor altor specialişti, printre care prof. Vasile Drăguţ, prof. Răzvan Theodorescu, arhitect Mircea Mihai şi alţii.

S-au făcut planurile şi, în anul Domnului 1984, au început lucrările, urmărite şi supravegheate pas cu pas de către Î. P. S. Mitropolit

(Continuare în pag. a 2-a)

Momente istorice în Arhiepiscopia Sibiului

Vizita S.S. BARTOLOMEOS I, Patriarhul Ecumenic, şi a P.F. TEOCTIST, Patriarhul României

În perioada 12—18 august a.c., o delegaţie a Patriarhiei Ecumenice (Noua Romă) a efectuat o vizită în ţara noastră la invitaţia Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, al României.

Delegaţia care a fost condusă de Sanctitatea Sa Bartolomeos I al Constantinopolului a sosit la Bucureşti, joi 12 august a.c. şi a fost alcătuită din cinci mitropoliţi şi alte persoane oficiale.

Sâmbătă, 14 august, delegaţia Patriarhiei Ecumenice, însoţită şi de o delegaţie a Sf. Sinod al B.O.R., având în frunte pe Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist al României, a sosit în jurul orelor 17,00 la Catedrala mitropolitană din Sibiu.

La intrarea în catedrală a fost întâmpinată de către Î. P. S. Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului. După oficierea unui polihroniu, Î. P. S. Sa a rostit un cuvânt de prezentare a distinşilor oaspeţi. Au rostit cuvântări de asemenea P. F. Patriarh Teoctist al României şi S. S. Bartolomeos I, Patriarhul Constantinopolului.

La Reşedinţa mitropolitană din Sibiu a fost oferită apoi o cină oficială la care, pe lângă distinşii oaspeţi, au fost prezenţi şi reprezentanţi ai autorităţilor civile şi militare ale jud. Sibiu.

În aceeaşi zi seara delegaţia a plecat spre Mânăstirea Sâmbăta de Sus, jud. Braşov, făcându-se un popas la biserica cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" din Parohia Sâmbăta de Sus Apuseană.

Duminică, 15 august, ziua praznicului „Adormirea Maicii Domnului" cei doi Patriarhi, împreună cu ceilalţi ierarhi şi clerici prezenţi, au oficiat slujba de sfinţire a noii biserici din incinta zidită din temelie de către Î. P. S. Mitropolit Antonie.

După sfinţirea noii biserici cu hramul „Sf. martiri Brâncoveni" a fost oficiată Sf. Liturghie arhierească pe un podium special amenajat în faţa Mânăstirii la care a participat o imensă mulţime de credincioşi din Ţara Făgăraşului, Braşov, Sibiu şi din întreaga ţară.

Î. P. S. Mitropolit Antonie a adresat un cuvânt de bun venit celor doi Patriarhi, oferindu-le apoi câte o icoană pe sticlă a Maicii Domnului şi a sfinţilor martiri Brâncoveni.

Au rostit de asemenea cuvântări P. F. Patriarh Teoctist al României şi S. Sa Bartolomeos I, Patriarhul Constantinopolului.

Predica zilei a fost ţinută de către Î. P. S. Daniel, Mitropolitul Moldovei şi Bucovinei.

După agapa tradiţională oferită în noua trapeză din incinta Mânăstirii oaspeţii au oficiat slujba vecerniei în Parohia Drăguş, sat aflat în apropierea imediată a Mânăstirii.

La ceremonia de sfinţire au luat parte ca invitaţi reprezentanţi ai Preşedinţiei, ai Guvernului, senatori, deputaţi, autorităţi civile şi militare, oameni de cultură ş.a.

Solie din oraşul Sf. Constantin cel Mare*

Sanctitatea Voastă şi onoraţi membri ai delegaţiei Constantinopolitane, Î. P. S. Mitropolit APOSTOLOS al Miletului, GREGORIOS al Tiatirei şi Marii Britanii, MELITON al Philadelphiei, GHERMANOS al Teodoropolei, KIRIL al Seleuciei,

Prea Fericirea Voastră şi iubiţi membri ai Sf. Sinod ai Bisericii Ortodoxe Române,

Onorate autorităţi civile locale, P. C. Preoţi,

Iubiţi credincioşi, cărora vă mulţumesc pentru prezenţă.

Bucurie mare în Sibiu şi Transilvania! Este cu noi aici, acum pentru prima oară un Patriarh Ecumenic, din oraşul Sfântului Constantin cel Mare, restauratorul libertăţii creştinilor.

Suntem încărcaţi de emoţie: este aici cu noi urmaşul Sf. Ioan Gură de Aur, a cărui Liturghie o săvârşim zi după zi. Cele două Biserici, Română şi Constantinopolitană, au în comun pe Sf. Andrei, apostolul cinstit cu deosebire la Constantinopol şi în România.

Sanctitate,

Ştim că iubiţi România, şi vă mulţumim pentru că aţi acceptat şi invitaţia noastră a celor din Transilvania de a fi cu noi aici, şi la Mânăstirea „Brâncoveanu", la Alba Iulia, Râmeţ şi Cluj-Napoca. Mulţumim P. F. Patriarh Teoctist că, precum întotdeauna, şi acum e cu noi şi că iubeşte Transilvania. De altfel eu pe P. F. Sa l-am urmat aici, unde a fost aproape doi ani Locotenent de Mitropolit al Transilvaniei,

Transilvania românească şi ortodoxă, leagănul de formare al poporului român — popor născut ortodox — vă primeşte cu bucurie şi vă salută cu dragoste şi respect, şi vede în această vizită dorinţa S. Voastre de a întări unitatea ortodoxă şi a da mărturie despre puterea şi adevărul ortodoxiei.

Bine aţi venit!

Şi noi vrem să vă oferim o mărturie

(continuare în pag. a 2-a)

† ANTONIE
al Transilvaniei

* Cuvânt de întâmpinare în catedrala din Sibiu, a S. S. Patriarh ecumenic Bartolomeos I, al Constantinopolului, 14 august 1993.

(Urmare din pag. 1)

zeu știe dacă, în istorie, pe undeva, a fost popor mai nedreptățit decât poporul românesc din Transilvania.

Marginalizați, oprimați, persecutați din toate punctele de vedere, românii erau totuși în Transilvania cei mai mulți, cei mai vechi, și puteau fi incomozi, cum s-au și dovedit a fi de atâtea ori. Mereu s-a urmărit deznaționalizarea lor. Atacurile s-au îndreptat întotdeauna asupra punctului central de rezistență: credința ortodoxă. Dacă li s-ar fi schimbat credința, ar fi urmat ușor și schimbarea ființei lor naționale, românești. Acest lucru l-au știut bine și l-au încercat mereu toți stăpânitorii străini, vremelnici, ai Transilvaniei. De aceea religia lor nici nu era recunoscută printre religiile legale. Li se spunea mereu că dacă vor să aibă pace și drepturi ,trebuie să treacă la una din religiile (confesiunile) recepte: catolică, luterană, calvină sau unitariană. Toate erau credințe ale maghiarilor și sașilor. Speranța era că așa românii vor fi nu numai ușor de deznaționalizat, ci și mai lesne de stăpânit.

După încercările de calvinzare, în jurul anului 1700 au urmat încercările de catolicizare prin uniatism.

Calvinismul a fost refuzat. Nu fără victime. Doi mitropoliți ortodocși, Ilie Iorest și Sava Brancovici, au fost schingiuiți, închiși, brutalizați, dar au rezistat. Tot așa a rezistat marea masă a preoților, călugărilor și a credincioșilor. Cei care au acceptat calvinismul au fost maghiarizați. Nu avem calvini români, urmași ai românilor care s-au calvinizat. S-au topit în masa celor care le-au impus religia lor.

Uniatismul, cu ajutorul Habsburgilor, se pretinde de către unii istorici uniți, i-a „salvat" pe români de calvinism. Dacă au făcut-o, au făcut-o nu redându-le libertatea religiei lor ortodoxe, ci obligându-i să treacă la Catolicism, pe vremea aceea sub forma greco-catolicismului!

Românii ortodocși au încercat să reziste. Mânăstirile în primul rând. Această rezistență a provocat calvarul mânăstirilor din Transilvania.

Mai mult de o sută cincizeci de mănăstiri au fost distruse cu tunurile de către generalul vienez Bukow. Multă vreme nu s-au atins de Mănăstirea Brâncoveanu. Chiar și după decapitarea domnitorului de către turci, la 15 august 1714, au ținut seama mai întâi de moștenitoare, care a fost doamna sa Marica, și apoi de faptul că pe linie bărbătească mai rămăsese un Constantin Brâncoveanu, fiul lui Constantin, unul din fiii decapitați împreună cu tatăl lor la Constantinopol.

Pe la 1785 însă, pentru scurt timp, moșia de la Sâmbăta de Sus a trecut din mâinile Brâncovenilor în mâinile unui negustor, Dumitru Marcu, care le împrumutase bani și a cerut moșia drept despăgubire. În acest an, profitând de împrejurare, Viena, la cererea uniților, a trimis pe generalul Preiss, bun urmaș al lui Bukow, și a dărâmat mânăstirea ctitorită de voievod.

Chiliile au fost rase pur și simplu, iar din biserică a rămas o ruină pe care, cu vremea, au crescut arbori, mușchi, iarbă. Mai apoi moșia a fost răscumpărată dar, ultimul urmaș, banul Grigore Brâncoveanu, prin 1823 a înstrăinat-o în favoarea grecilor din Brașov.

De dărâmarea mânăstirii, evident, alții sunt vinovați. Nu Brâncovenii. Mănăstirea de la Sâmbăta rămăsese un ultim mare bastion al apărării Ortodoxiei în părțile Făgărașului.

Zidită cam prin anul 1696—1698, a fost așadar distrusă în 1785. Ultimul stareț a fost Visarion. Există o fotografie a ruinei bisericii care a stat descoperită până în 1926, în bătaia ploilor, a zăpezilor, a vânturilor, pustiită de călugării care vor fi fugit peste munți. În acel an, mitropolitul Nicolae Bălan a început restaurarea bisericii. Ar fi vrut să restaureze și incinta, dar a venit al doilea război mondial, așa că, în 1946, a sfințit bisericuța așa cum a restaurat-o el, în interior mai păstrându-se încă pictura veche despre care există o însemnare la proscomidiar, descifrată de Iorga.

Andrei Șaguna ne-a lăsat o însemnare despre o vizită a sa la mănăstire. Jalnică priveliște s-a arătat ochilor lui. Reținem totuși că la vremea aceea — jumătatea secolului al XIX-lea — el a putut constata că *„împrejurul acestei mânăstiri au fost multe chilii"*. Același lucru îl spune și Ilarion Pușcariu, vicar la Sibiu în secolul trecut. A văzut urmele caselor și gropile din care se vor fi scos pietrele, cărămizile, de către țăranii din jur, căci au existat în jur și case țărănești, dar, pustiindu-se mânăstirea, țăranii s-au tras mai spre vale. Când a fost Nicolae Iorga la Sâmbăta, casele din jur erau *„cu totul s'dărâmate"* (Pagini alese, Buc., 1965, p. 176—177. Cf. Nicolae Stoicescu, „Mitropolia Ardealului", 2, 1986, p. 218 v. și nr. 1, 1986 de același).

Episcopul Petru Pavel Aron de la Blaj, după cum arată Ștefan Meteș, a distrus peste 37 de mănăstiri așezate la poalele Făgărașului, el fiind acela care l-a chemat pe generalul Bukow în ajutor. Mănăstirea Brâncoveanu de la Sâmbăta a rezistat însă pe vremea lui Petru Pavel Aron. Prin 1768 episcopul unit Atanasie Rednic scria că toată Țara Făgărașului rezista uniației, din cauza sprijinului dat de călugării de la Sâmbăta (v. „Cultura creștină", 1936, p. 97). Ei erau și o mare verigă de legătură cu călugării din Țara Românească, de unde aduceau cărți pe care le difuzau în toată Transilvania, cum arată chiar istoricul unit, canonicul Augustin Bunea.

Când s-a distrus Sâmbăta, în 1785, era episcop unit Grigorie Maior. El i-a scris la 26 aprilie 1779 generalului Preiss despre „virusul schismatic", cerând dărâmarea din temelie a mănăstirii de la Sâmbăta. Grigorie Maior învățase de la înaintașul său Atanasie Rednic să apeleze la armată împotriva ortodocșilor. Petru Maior, marele om de cultură unit, scria despre Rednic că *„pe neuniți cu catane îi silea să se adune a auzi propovăduirea lui"* (cf. Stoicescu, *loc. cit.*, nr. 2, p. 215).

În afară de profesorul Nicolae Stoicescu a scris o monografie a Sâmbetei și părintele stareț arhim. Veniamin Tohăneanu. Părintele D. Stăniloae crede că o primă încercare de darâmare a Sâmbetei a avut loc în anul 1761, de către Bukow (Telegraful român, supliment, nr. 9, 1935). Dărâmarea definitivă a fost însă cea din 1785, cum arată prof. N. Stoicescu, la un an după tragerea pe roată a lui Horea și Cloșca, ambii ortodocși. Răscoala și jertfa lor i-a înfricoșat pe uniți că ar putea însemna și o reîntărire a Ortodoxiei, care apăra nu numai drepturile românilor, ci și ființa lor națională.

Sâmbăta a fost ultima redută monahală căzută sub furia tunurilor, pornite să facă operă de mântuire spirituală în Transilvania! Se urmărea oare mântuirea, sau deznaționalizarea prin catolicizare? Prof. N. Stoicescu crede în această din urmă rațiune a tunurilor (*op. cit.*, nr. 2, p. 221) și nu știu cine și cum l-ar contrazice.

Moarte și înviere...

Așa a murit în 1785 mănăstirea de la Sâmbăta de Sus a voievodului martir, acum canonizat (1992), Constantin Brâncoveanu!

Învierea parțială, dar esențială, s-a datorat mitropolitului Nicolae Bălan, începând din anul 1926. El a restaurat bisericuța. Eu așa am cunoscut-o, încă din anii 46, din vremea studenției. A venit războiul și mitropolitul Nicolae Bălan nu i-a mai putut face incintă. Așa că biserica a rămas mulți ani vie dar singură, stingheră. Fără apărare. Noaptea complet părăsită. Nici un călugăr nu locuia în jurul ei. Mai jos de ea, tot mitropolitul Nicolae Bălan a zidit o clopotniță, în care a adus cinci clopote de la Viena. Există și astăzi. El a dat totuși viață mănăstirii. A făcut câteva case la vreo 7—800 m vest de biserică, și a adus acolo călugări. Puțini dar buni, în general, cu bune studii teologice. Când am cunoscut-o eu, mănăstirea avea călugări și frați și se bucura de o prezență harismatică deosebită, care aduna acolo nu numai toată Țara Făgărașului, ci toată Țara. E vorba de părintele Arsenie Boca, cel care m-a călugărit mai apoi, când a fost mutat la Prislop, în 1949, și care se bucură până azi, printre cei care l-au cunoscut sau doar au auzit de dânsul, de cinstire ca de om sfânt, plin de har, clarvăzător, înțelept. Așa îi păstrez și eu amintirea.

* * *

Ales în 1982 Mitropolit al Ardealului, Crișanei și Maramureșului, mi-am încercat puterile mai întâi prin zidirea din temelie a unei aripi noi adăugate reședinței șaguniene din Sibiu, restaurării Schitului Păltiniș și zidirii sau terminării zidirii a vreo zece biserici noi. Mai înainte (1980—1982) descoperisem la Buzău că așa-zisa casă arhierească fusese de fapt un palat brâncovenesc, și l-am restaurat ca atare, cu foișor și scară exterioară sculptată în piatră, și i-am retransformat pivnița într-o mare sală de recepție, cum am dedus că va fi fost. La Sibiu mi-am îndreptat gândul spre Sâmbăta lui Constantin Brâncoveanu, în momentul în care am reușit să consolidez economia eparhiei.

Nu mi-a șoptit nimeni gândul restaurării. Poate Duhul Sfânt, sau duhul Voievodului martir. Știam că în 1985 se vor împlini două sute de ani de la „opera" de ruinare a generalului Preiss. M-am gândit să încep refacerea din temelie a incintei și restaurarea picturii vechii biserici, pe care părintele stareț Veniamin Tohăneanu o și angajase. Din motive care au ținut de timpul pictorului, restaurarea picturii a durat zece ani! Slavă Domnului că în 1992 s-a terminat!

Gândul rezidirii din temelie a incintei mai întâi m-a speriat. Mai apoi m-a îndârjit. Trebuia făcută. Am simțit că Dumnezeu m-a adus în Transilvania pentru aceasta. Dar cum s-o faci? În București se dărâmau biserici și se zidea un mastodont guvernamental, prezidențial care nu admitea nici o concurență, și mai ales una bisericească. Am gândit să pretextez o restaurare cu scopul de a aduna și expune la Sâmbăta obiecte de patrimoniu bisericesc: icoane, veșminte, cărți vechi. Încă nu mărturisisem nimănui ideea. La translatarea bisericii Olari (în 1984) din București, întâmplându-mă acolo cu patriarhul Iustin, am întâlnit un domn care s-a recomandat a fi un fel de ministru la Consiliul Culturii. I-am aruncat ideea restaurării Sâmbetei și scopul cu care aș face-o. *„Mi-ați da o aprobare?"*, l-am întrebat. I-am făcut și puțină istorie, spunându-i și de împlinirea celor două sute de ani de la demolarea barbară din 1785. Dânsul s-a uitat împrejur, semn că mi-a înțeles gândul, și apoi mi-a spus: *„Faceți un proiect de principiu. Devizul să nu ajungă la 5 milioane, că atunci are nevoie de un Decret prezidențial și nu-l veți obține. Eu în șase luni mă pensionez. Îl aprob. Las să se înțeleagă că am eu aprobări, și începeți imediat lucrarea. Ziceți că faceți un Așezământ pentru expunere de obiecte de patrimoniu. Nu mănăstire"!* Domnul se numea Gălăteanu.

Întors la Sibiu, apoi la Sâmbăta, am început a împărtăși vestea că am aprobarea rezidirii incintei. Așa trebuiau să știe toți oficialii din Brașov, din Făgăraș, din Sibiu, și de oriunde. M-am sfătuit cu Vasile Drăguț, l-am invitat pe arhitectul Nicolae Diaconu, vechi restaurator de monumente istorice, pe inginerul de rezistență Țitaru, fiecare cu un mic grup de colaboratori, mai târziu beneficiind și de competența d. profesor Răzvan Theodorescu, d. arhitect Cristian Moisescu, d. arhitect Mircea Mihai și alții, și am pus la cale executarea de îndată a unui *proiect de principiu* și a unui *deviz* sub 5 milioane. Le-am spus tuturor: *„Facem mănăstire, dar lumea să știe că facem Așezământ pentru expunere de obiecte de patrimoniu"*. Le-am desenat personal totul, rugându-i să transforme desenele mele rudimentare (le păstrează arhitectul Diaconu) în desene tehnice, fiecare după specialitatea lui. În 1984 ne-am apucat de lucru. Făceam proiecte de azi pe mâine. Le aprobam eu cu avizul arhitecților. Când se strângeau mai multe, le trimiteam și la Consiliul Culturii, dar în momentul acela lucrările erau aproape terminate.

Chemam din când în când câțiva specialiști la mănăstire și hotăram ce și cum e de făcut sau de îndreptat. Totul se făcea cu act în regulă și cu mare rapiditate. Ne temeam să nu treacă „cineva" cu helicopterul spre orașul Victoria și să vadă șantierul. Am fi fost terminați! Ne-a apărat Dumnezeu. Lucram cu sute de lucrători pe zi, care ar fi trebuit să lucreze la Marea Casă din Capitală. E marele merit al părintelui Stareț Veniamin că ne-a putut adăposti și hrani, în acele vremuri, câteva sute de lucrători zilnic. Inginerii I. Sinu, N. Bidilică, P. stareț Veniamin, P. arhim. Dionisie Dan, P. Romulus Bar ș.a. ne-au asigurat materialele și muncitori. În ultima vreme P. consilier Ezechil Oancea, ing. Octavian Pătroiu, cantabilul șef Paul Eneotescu, au asigurat asistența din partea Centrului eparhial, evident cu prezența permanentă a ctitorului. În ultimul an ne-a fost de mare ajutor părintele egumen Irineu Duvlea și monahii mănăstirii.

A fost așadar o lucrare conspirativă. Toți știam că facem mănăstire, cu o mare biserică înscrisă în noua clădire dinspre nord, dar tuturor le spuneam: aici va fi sală de expunere, aici atelier de icoane, aici paznici etc. și nimeni nu ne-a reclamat. Sălii de „expunere" de obiecte muzeistice i-am făcut trei bolți, cu trei mari candelabre lucrate de arh. Constantin Popescu din București, cu oale de rezonanță ascunse în zid, cu găurile vizibile, cu altarul mascat de un perete de o cărămidă care să poată fi demolat îndată după dispariția dictaturii, cu cafas mascat care urma de asemenea să fie descoperit. A doua zi după Revoluția română, altarul a și fost descoperit și în locul zidului s-a făcut, provizoriu, catapeteasmă din icoane pe sticlă. Biserica e de atunci în funcție.

* * *

Să ne aducem aminte acum, la sfințirea ei, cu prilejul refacerii ei precum va fi ieșit din gândul Sfântului martir Constantin Brâncoveanu, de marele ei ctitor.

Să ne aducem aminte și de „coconii" lui martiri împreună cu Dânsul, în aceeași zi de 15 august 1714, Constantin, Radu, Matei și Ștefan și sfetnicul Ianache, ginerele Brâncoveanului, martirizat și el.

Să-i rugăm să vegheze de acolo de Sus asupra Mânăstirii și asupra noastră.

Sfințirea Mânăstirii s-a făcut de către S.S. Patriarhul ecumenic Bartolomeos I, Arhiepiscop al Constantinopolului, noua Romă, însoțit de un număr mare de mitropoliți ai Patriarhiei ecumenice.

Paraclisul care s-a sfințit este închinat *„Sfinților Martiri Brâncoveni"*.

Un patriarh ecumenic n-a mai fost la o astfel de sfințire de mănăstire domnească din anul 1517, când patriarhul Teolipt a sfințit mănăstirea lui Neagoe Basarab, Curtea de Argeș, pe timpul mitropolitului Macarie al Țării Românești.

Oaspeții Constantinopolitani au slujit împreună cu Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist I al României și cu mulți alți ierarhi români, al căror nume este înscris în Hrisovul care s-a citit cu prilejul sfințirii.

Sfințirea Mănăstirii Brâncoveanu s-a făcut în ziua „Adormirii Maicii Domnului", la 15 august 1993.

Dumnezeu să ne ocrotească pe toți și rugăciunile sfântului martir Constantin Brâncoveanu, ctitorul cel mare al mânăstirii, și ale celor împreună martiri cu dânsul, să ne ajute în toată ziua și în tot ceasul, pe noi și mănăstirea aceasta în vecii vecilor.

HRISOV

(Urmare din pag. 1)

Antonie, ajutat îndeaproape de P. Cuv. Arhim. Veniamin Tohăneanu, starețul Sf. Mânăstiri, iar de la Centrul eparhial de P .Cuv. Arhim. Dionisie Dan, dl. Ing. Octavian Pătroiu și P. C. Arhid. Consilier Ezechil Oancea și Dl. Contabil șef Paul Eneotescu. Lucrările de construcții au fost conduse de d. ingineri I. Sinu, N. Bidilică și C. Bădițoiu.

S-a lucrat intens. S-a depus o muncă uneori peste puterile firești, adesea aflându-se pe șantier sute de oameni pentru ca mânăstirea să se ridice cât mai repede, spre a nu fi oprită construcția de către conducătorii atei ai statului din vremea aceea, care nu-și dăduseră aprobarea pentru un Așezământ de asemenea dimensiuni și cu destinație de Mânăstire. Voia lui Dumnezeu și duhul Sf. Constantin Brâncoveanu au vegheat însă ca totul să se termine cu bine.

Până la Revoluția română din decembrie 1989, cheltuielile au fost suportate numai de către Centrul eparhial Sibiu, cu contribuții ale ierarhului și ale unor preoți și credincioși din Arhiepiscopia Sibiului, iar după Revoluția română, lucrările au continuat din resursele Mânăstirii, din ajutoare acordate prin Secretariatul pentru Culte, din contribuții ale credincioșilor și din substanțiale donații aduse de Î. P. S. Mitropolit Antonie de la donatori de peste hotare.

La această colectare de contribuții s-a făcut simțit ajutorul D-lui N. Stoicescu, ambasador, fost ministru al Cultelor, al P. C. Arhid. Prof. Constantin Voicu, al P. C. Pr. Ion Bria și al altora, la cererea Î. P. S. Antonie.

Mânăstirea numără cu recunoștință printre ctitori și donatori pe S. S. Patriarhul ecumenic BARTOLOMEOS I-ul și pe P. F. Sa Patriarhul TEOCTIST I-ul al României. Alți donatori, persoane și instituții, au fost trecuți în Cartea de Aur a Mânăstirii și pe plăci speciale spre pomenire.

Mai întâi s-au făcut reparații capitale și s-a restaurat pictura de la vechea biserică brâncovenească. Împrejurul ei s-a ridicat apoi din temelii incinta în stil brâncovenesc, în formă de patrulater, potrivit tradiției ortodoxe românești, compusă din două corpuri masive de clădiri cu două nivele, unul spre nord și altul spre sud, unite prin două pergole, la est și la vest. Patru foișoare sculptate în piatră împodobesc incinta în exterior și în interior.

Corpul de clădiri de la nord cuprinde, între altele, la parter stăreția, chilii pentru călugări etc. iar la etaj turnul clopotniță și o nouă, monumentală și spațioasă biserică, de care mânăstirea avea atâta nevoie. Biserica poartă hramul „Sfinților Martiri Brâncoveni", și în cel mai scurt timp urmează a fi pictată și înzestrată cu catapeteasmă și strâni de stejar sculptat.

Corpul de clădiri de la sud cuprinde, între altele, la parter o trapeză încăpătoare, bucătărie și chilii, iar la etaj, Casa domnească brâncovenească, care are alături o mare bibliotecă și arhondaric, toate aceste spații mărturisind intenția de a face din Mânăstirea „Brâncoveanu" un centru de spiritualitate ortodoxă și de cultură românească.

Sfințirea bisericii noi și a întregii mânăstiri zidite din nou a avut loc astăzi *Duminică, 15 august 1993*, la sărbatoarea „Adormirea Maicii Domnului", și a fost săvârșită de către Sanctitatea Sa BARTOLOMEOS I, Arhiepiscop al Constantinopolului, Noua Romă, Patriarh Ecumenic, însoțit de cinci înalți ierarhi, de preoți și diaconi ai Tronului ecumenic, alături de Prea Fericitul Părinte TEOCTIST I, Arhiepiscop al Bucureștilor, Mitropolit al Munteniei și Dobrogei și Patriarh al României, de Î. P. S. Mitropolit Antonie al Transilvaniei, Crișanei și Maramureșului, de Î. P. S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei, Î. P. S. Mitropolit Nestor al Olteniei, înconjurați de un mare sobor de ierarhi, preoți și diaconi.

Au fost de față oficialități guvernamentale din București și din Transilvania, și o foarte mare mulțime de preoți și credincioși, veniți din toate colțurile țării și de peste hotare.

Bunul nostru Părinte ceresc să răsplătească cu darurile Sale cele bogate tuturor celor ce au ostenit sau au contribuit într-un fel sau altul la construirea, împodobirea și înfrumusețarea acestei mânăstiri, prin care este cinstită grăitoarea jertfă a Brâncovenilor.

Și acum, Dătătorule de viață trimite darul Prea Sfântului Tău Duh peste Mânăstirea aceasta. Binecuvintează pe viețuitorii ei de astăzi și din viitor, și pe toți cei care cu gând bun o vor cerceta, dăruindu-le mântuire, întru toate cele ziditoare bună sporire, și îi păzește întru dragostea cea către Tine și către semeni, către drept-măritoarea noastră Biserică Ortodoxă și către pământul sfânt al Țării noastre, acum și pururea și în vecii vecilor. AMIN.

Solie din orașul Sf. C-tin cel Mare

(Urmare din pag. 1)

turie despre ortodoxia noastră vie și lucrătoare.

Vă prezint un popor credincios, cu tradiții ortodoxe puternice bimilenare. Au umplut întotdeauna această catedrală, sub cel mai aspru regim anticreștin, de aproape o jumătate de secol. Biserica și familia au fost factorul real de educație morală, timp de jumătate de secol, sub opresiune. Asemenea factori de educație creștină și morală au fost toți preoții de aici și din toată țara.

Și astăzi, facem la fel, în școli, în spitale, în azile, la penitenciare. Biserica e prezentă și vrea să fie tot mai prezentă în lumea de azi, activă în reînsănătoșirea morală a poporului nostru greu încercat.

Sanctitate, P.F. Patriarh, Vă aflați în Sibiu.

Sibiul este un oraș vechi, cu o populație de cca 170 000 locuitori, cu remarcabile și vechi tradiții culturale.

E un fel de Heidelberg răsăritean.

Are o Universitate, o Facultate de Teologie cu 3 secții, Pastorală, Litere și Asistență Socială, 11 Licee și 26 alte școli, și câteva școli superioare militare de înaltă specialitate.

Sanctitatea Voastră,

Transilvania a fost martirizată zeci de secole. Cine voia să ne distrugă sufletul, limba și neamul, ne ataca religia. În sec. XVII au încercat să ne calvinizeze principii calvini. Ortodoxia a dat în vremea aceea 2 mari martiri, Sfântul Mitropolit Ilie Iorest și Sfântul Mitropolit Sava Brancovici.

În sec. XVIII — rezistența față de catolici a dat mulți alți martiri ortodocși. Mitropolia Transilvaniei a fost desființată de Habsburgii catolici în anul 1700.

În sec. XIX, un mare mitropolit, Andrei Șaguna, a restaurat-o, în anul 1864, aici la Sibiu și Ortodoxia transilvană și-a reluat suflul cu forțe noi, și și-a îndeplinit misiunea ei creatoare și mântuitoare.

Prea Fericitul Patriarh Teoctist aprecia la București că faceți un pelerinaj pe urmele martirilor Ortodoxiei românești pentru apărarea credinței, a neamului și a libertății. Ați depus coroane și ați făcut rugăciuni la mormintele eroilor din 1989. Vă mulțumim. Sunteți deci și aici în pelerinaj. Biserica noastră, și-a cinstit martirii prin canonizări, ultimele în 1992, printre ele și pe marele Domnitor și ctitor al Mănăstirii de la Sâmbăta, Constantin Brâncoveanu.

Să ne dați binecuvântare să fim în continuare tari în credință și să ne-o apărăm. Să facem eforturi de a restabili *unitatea* de credință, de a cultiva toleranța, dragostea, dreptatea, acolo unde mai avem și azi probleme. Le cunoașteți.

Nu le mai evoc. Vă asigur doar că aici cultivăm un ecumenism în cadrul legilor dialogului, un ecumenism realist, și că dorim pacea și buna înțelegere, între toți creștinii. Hotărârea de la Balamand din anul acesta e un bun punct de pornire. O vom difuza peste tot, și vom dialoga potrivit principiilor ei, stabilite în comun de ortodocși și de catolici, inclusiv de uniți.

Mâine veți continua pelerinajul la Mânăstirea Brâncoveanu, martir, cu cei patru fii ai săi și cu ginerele său, care nu și-au lepădat credința, lepădare care le-ar fi salvat viața. *Uluitoare credință!*

El ne-a inspirat și ne-a condus gândul și fapta rezidirii din temelie a incintei Mânăstirii și a unei noi biserici, pe care ați binevoit a veni spre a o sfinți mâine, împreună cu Prea Fericitul nostru Patriarh. Rezidirea Mânăstirii a fost un act de curaj și îndrăzneală, căci a fost fără aprobarea statului ateist din vremea aceea, 1985, de a reface acolo Mânăstirea.

Ultima sfințire de mânăstire domnească în Țările Române de către un Patriarh Ecumenic a fost în anul 1517, când pe vremea domnitorului Neagoe Basarab și a Mitropolitului Macarie al Țării Românești, a venit Patriarhul Constantinopolului Teolipt. Vă mulțumim pentru că veți încununa cinstirea Martiriului Brâncovenilor prin rugăciunile Sanctității Voastre și ale Prea Fericitului Părinte, în marea zi a creștinătății *„Adormirea Maicii Domnului"* chiar în ziua în care, în 1714, s-au tăiat la Ediculé capetele Brâncovenilor, eroi ai credinței cu prețul vieții.

Sanctitate,

Cine nu cunoaște atât de minunat găsita sintagmă a lui Nicolae Iorga despre Țările Române, ca un *„Bizanț după Bizanț"*, pentru tot ce am păstrat aici din Bizanț, după cucerirea lui: cultura, pictura, arhitectura, muzica, teologia ca și pentru tot ce au făcut Țările Române pentru Ortodoxia Răsăriteană după căderea Constantinopolului în 1453, ortodoxia căzută și ea într-o zodie de suferință și pătimiri îndelungate. Se știe cât au ajutat Țările Române Bisericile Orientului, Athosul, Antiohia, până la muntele Sinai.

Nu mă voi opri la toate acestea. Eu vă voi ruga respectuos doar un lucru: să priviți în sus și în părți și să remarcați această cupolă și balcoanele. Cel care va deveni în 1925 Patriarhul Miron Cristea, consilier la Sibiu la sfârșitul secolului trecut și începutul secolului nostru a fost trimis de Mitropolitul local din Sibiu, Ioan Meșianu, să caute modele pentru această catedrală ce urma a fi zidită.

Ei bine, a fost și la Bizanț, și a venit cu planul Sfintei Sofii. O aveți aici în miniatură. Iată, vă aflați într-un mic *Bizanț, după Bizanț*, viu, care vă primește ca în casa Domnului și a Sanctității Voastre, în care dorim să vă simțiți bine și să binecuvântați acest popor credincios și bun care vă primește cu iubire.

Întru mulți ani!

CUVÂNT

la sfinţirea Mânăstirii „Brâncoveanu" Sâmbăta de Sus, 15 august 1993

Bine este cuvântat Dumnezeu, Tatăl-Fiul şi Sfântul Duh!

Bine este cuvântată Născătoarea de Dumnezeu, a cărei Adormire o prăznuim astăzi!

Bine este cuvântat Sfântul martir Voievod Constantin Brâncoveanu, ctitorul acestei sfinte Mânăstiri, voievod care, împreună cu fiii săi, Constantin, Matei, Radu şi Ştefan şi ginerele său Ianache Văcărescu, au suferit tăierea capului într-o zi ca aceasta, 15 august a anului 1714, pentru că nu s-au lepădat de credinţa lor ortodoxă.

Cu ajutorul lui Dumnezeu şi cu rugăciunile Maicii Domnului şi a marelui ctitor, s-a început refacerea din temelie a acestei Mânăstiri chiar în anul în care se împlineau 200 de ani de la dărâmarea ei, adică în anul 1985.

Constantin Brâncoveanu, om de mare cultură, evlavios şi iubitor de neam a zidit Mânăstirea aici în Transilvania pe culmea dintre sec. XVII şi XVIII în momente în care şi neamul românesc de aici şi credinţa lui ortodoxă erau sub ameninţări cumplite.

Veacul al XVII-lea a însemnat încercarea de calvinizare a transilvănenilor, din partea principilor calvini. La sfârşitul secolului s-au instalat în Transilvania Habsburgii catolici. Ziceau că vor să ne scape din mâinile calvinilor, dar nu ca să ne redea libertatea credinţei noastre ortodoxe, ci să ne treacă sub o altă înstrăinare, să ne facă pe toţi catolici.

Mulţi martiri a dat Transilvania atunci, şi în rezistenţa faţă de calvinism, şi în rezistenţa faţă de catolicism.

De dincolo de munţi, din Ţara Românească a venit atunci ajutorul lui Constantin Brâncoveanu, pe care balada îl cântă până astăzi:

Brâncoveanu Constantin
Boier vechi
Şi domn creştin!

La intervenţia lui a fost eliberat din închisoare sf. mitropolit Sava Brancovici, chinuit de calvini, şi tot el, Constantin Brâncoveanu, a dat moşii mitropolitului Atanasie Anghel ca să nu se lase ispitit de darurile materiale ale catolicilor. Din păcate s-a lăsat şi, urmele lăsate de el în istorie, mai tulbură şi azi liniştea bunului şi credinciosului popor român din Transilvania.

Atunci a zidit Constantin Brâncoveanu Mânăstirea aceasta, ca să fie mărturia ortodoxă, loc de rugăciune, cerere către Dumnezeu de apărare a credinţei.

Transilvania a rezistat şi asalturilor calvine şi celor catolice. Habsburgii, prin generalul de tristă amintire Bukow, au trecut atunci la un asalt cu tunurile. Acest general a dărâmat 150 de mânăstiri. Ultima mânăstire dărâmată însă de un alt general catolic, tot atât de zelos, Preiss, a fost chiar această Mânăstire a lui Brâncoveanu, în anul 1785.

Era ultima cetate de rezistenţă ortodoxă. Toţi călugării şi călugăriţele celor 150 de mânăstiri dărâmate — adică toate câte existau în Transilvania — n-au acceptat trecerea la catolicism.

Sanctitatea Voastră,

În anul 1517 a venit la sfinţirea Mânăstirii Curtea de Argeş, zidită de Neagoe Basarab, patriarhul ecumenic al Constantinopolului Teolipt. După 476 de ani veniţi Sanctitatea Voastră în fruntea unei importante delegaţii a Tronului ecumenic pentru ca, împreună cu P.F. Patriarh Teoctist, să sfinţiţi această Mânăstire voievodală pe care, în afară de bisericuţa din incintă care a fost restaurată de predecesorul nostru, marele Mitropolit Nicolae Bălan, noi am restaurat-o din temelie, pe iarbă, zidindu-i chilii, trapeză şi un paraclis închinat „Sfinţilor Martiri Brâncoveni", paraclis pe care l-aţi sfinţit astăzi, sfinţind şi construcţiile noi ale Mânăstirii.

Vă mulţumim din inimă.

E o lucrare a Providenţei divine. Am rezidit această Mânăstire în vremuri grele, fără aprobarea de a rezidi mânăstire ,cu riscuri şi cu mare teamă. A fost o lucrare de curaj şi îndrăzneală a iniţiatorului, a arhitecţilor, a consultanţilor artistici, a inginerilor, a călugărilor şi a tuturor constructorilor, în cea mai mare parte prezenţi astăzi aici şi scrişi sub bolta de intrare, tot aşa cum sunt scrise şi numele celor care ne-au ajutat după revoluţie. Printre aceştia vă număraţi şi S.S. Voastră şi P.F. Patriarh Teoctist, şi mulţi alţii.

Numele lor e scris sub bolta de intrare şi în ceruri.

Până la revoluţia din 1989 nu am primit nici un ban de nicăieri. Totul s-a făcut dintr-o bine organizată economie a eparhiei Sibiului, cu preoţii şi credncioşii ei.

Zidirea aceasta nouă pe care aţi sfinţit-o astăzi, împreună cu P. F. Patriarh Teoctist, vorbeşte de la sine, aşa că nu voi mai spune eu nimic despre ea. Ar fi deajuns de spus doar atât: că tot ce vedeţi acum aici, acum câţiva ani (1985), nu exista.

Şi voi mai adăuga:

Mânăstirea Brâncoveanu redevine stâlp, mărturie şi candelă aprinsă care să lumineze Ortodoxia din Transilvania în continuare, cu aceeaşi putere ca şi în vremea Brâncoveanului.

Ortodoxia a fost aici păstrătoarea limbii române, a credinţei strămoşilor, şi a fiinţei neamului nostru.

Vrem să trăim în pace cu toţi, în dragoste, în respect reciproc, fără ură şi fără să ne mai temem unii de alţii.

Transilvania Ortodoxă vă spune *Bine aţi venit* şi, prin mine, vă mulţumeşte S.S. Voastre şi P.F. Patriarh Teoctist pentru binecuvântarea şi sfinţirea acestei zile istorice şi a acestei Mânăstiri.

Mulţumim tuturor participanţilor, reprezentanţilor statului de la Bucureşti şi din Transilvania.

Mulţumim P.C. Preoţi prezenţi şi Dv. iubiţilor credincioşi, şi celor de peste hotare.

Tuturor să vă numere Dumnezeu şi Maica Domnului şi Sfântul Constantin Brâncoveanu şi fiii săi, paşii care v-au adus astăzi aici, şi să vă ierte păcatele.

Şi acum vă rog să îngăduiţi ca P.C. decan al Facultăţii de Teologie Prof. Dr. Mircea Păcurariu să dea citire *Hrisovului* tradiţional care a fost îngropat în piciorul Sfintei Mese din altarul nou sfinţit astăzi.

Lui Dumnezeu să-i mulţumim pentru toate.

† ANTONIE
Mitropolitul Transilvaniei

Crâmpeie din cuvântarea P.F. Părinte TEOCTIST, Patriarhul României, rostită cu prilejul sfinţirii Mănăstirii „Brâncoveanu"

Pelerin la Mânăstirea Sâmbăta de Sus

Am venit la Mânăstirea Sâmbăta ca un pelerin, cu aceeaşi evlavie şi cu aceeaşi dragoste dintotdeauna, conducându-l pe Sanctitatea Sa ca pe un frate şi Părinte al Bisericii Constantinopolului, pe acest drum cunoscut de mine cu decenii înainte. Nu văzusem încă lucrările acestea atât de frumoase, lucrări descrise în hrisovul care va dăinui peste veacuri. Ceea ce vedem în mânăstirea aceasta este darul lui Dumnezeu! La zămislirea acestei frumuseţi au contribuit nenumăraţi meşteri, asemeni acelor meşteri pe care-i căutau voievozii noştri şi care ne-au lăsat înscrise în piatră vrednicia, credinţa şi evlavia neamului românesc. Ca şi la Mânăstirea Putna, când l-am canonizat pe Sfântul Ştefan cel Mare, se întâmplă şi astăzi, aici, un lucru minunat: totul pare nou — munţii, brazii, mânăstirea şi credincioşii veniţi în număr atât de mare. Totul este nou, totul se pregăteşte să primească şi primeşte pe Împăratul cerului şi al pământului. În anii de până acum am lucrat mereu, fără să ştim că pregăteam momentul descoperirii dumnezeieşti, clipele taborice ca cele de azi. Toate marile descoperiri dumnezeieşti s-au săvârşit pe munte: pe Muntele Tabor, pe Muntele Sinai, pe Muntele Nebo, iar astăzi revelaţia se petrece pe munţii neamului nostru.

Dimensiunea cea mare a trupului lui Hristos

Suntem Biserici Ortodoxe şi mulţi ne-au bârfit că nu putem păstra unitatea de credinţă ,având Biserici naţionale. Dar viaţa a dovedit că tăria Bisericii locale, integritatea de credinţă, de învăţătură şi de viaţă face tăria Bisericii întregi. Tăria din Biserica locală înseamnă tăria Ortodoxiei, iar în zilele noastre legăturile nu se exprimă numai prin vizite ca acestea, care valorează foarte mult, ci şi prin conferinţele şi întâlnirile pan-ortodoxe; dar o întâlnire ca aceasta de astăzi, cu mii de credincioşi ortodocşi, înseamnă foarte mult, pentru că reprezintă dimensiunea cea mare a Trupului Lui Hristos, Trup din care facem parte cu toţii.

Clerul şi credincioşii transilvăneni, apărători până la sacrificiu ai credinţei noastre dreptmăritoare

Aveţi în faţă, Sanctitatea Voastră, clerul Bisericii Ortodoxe Române de la mânăstirile şi bisericile parohiale din Transilvania, un cler încercat, dar apărător până la sacrificiu al credinţei noastre dreptmăritoare. Sunt de faţă credincioşii care au păstrat şi în vremurile dictaturii ateiste, şi păstrează şi acum, valorile eterne ale credinţei, fiind apărătorii Ortodoxie în Transilvania. Nu sunt vrednic să mă plec în faţa lor, să le aduc cuvinte de laudă pe măsura sacrificiului pe care l-au făcut şi-l fac credincioşii români. Chiar şi sub dictatură, ei s-au rugat şi au ascultat cuvântul lui Dumnezeu în mânăstirile şi bisericile noastre. Forţa Bisericii sunt aceşti credincioşi, cum de altfel mărturiseau patriarhii apostolici la 1848. Vrednicia credincioşilor, slava lor, ţin Bisericile Mântuitorului Hristos.

Vom intra în Europa cu cultura noastră, cu dimensiunea noastră spirituală.

Să fiţi, iubiţi fraţi şi surori, curajoşi şi mângâiaţi că sunteţi fiii unui neam de martiri şi voievozi care au dăruit Europei valori izvorâte din sfânta şi dreapta noastră credinţă strămoşească. Nu întâmplător ne aflăm la una din mânăstirile martir, cu ctitori şi călugări martiri, pentru că monahismul, în Ortodoxie, are o dimensiune specială. Când Dumnezeu ne va ajuta ca toate Bisericile locale, Ortodoxia, să aibă un monahism cerut de vremurile atât de crâncene în căutarea adevărului astăzi, noi vom avea curaj să intrăm în Europa cu mai multă îndreptăţire, pentru că vom intra cu cultura noastră, cu dimensiunea noastră spirituală înscrisă în cea a popoarelor chemate de Dumnezeu să-şi aducă slava lor.

Înţelegerea şi dragostea — daruri de care Ortodoxia are atâta nevoie.

În numele acestor credincioşi minunaţi, care ne-au întâmpinat cu atâta dragoste ,rugăm pe Dumnezeu să Vă dea puterea să ne împărtăşiţi şi nouă, celorlalte Biserici, din grijile şi din amărăciunile pe care în mod firesc le aduce slujirea lui Hristos, ca şi noi, la rândul nostru, să Vă împărtăşim multele dureri, necazuri şi piedici pe care le întâmpinăm în slujirea creştină. Am găsit şi în trecut, nădăjduim că şi în viitor vom afla înţelegerea şi dragostea de care Ortodoxia are astăzi atâta nevoie.

Unitatea Ortodoxiei — unitate a dragostei în egalitate*

Unitatea Ortodoxiei este unitate a dragostei în egalitate, după cuvintele Domnului: „În aceasta vor cunoaşte toţi că sunteţi ucenicii Mei, dacă veţi avea dragoste între voi" (Ioan 13, 15). Această unitate are însă nevoie de un centru pentru coordonarea conlucrării Bisericilor Ortodoxe.

De aceea, sfânta noastră Ortodoxie din lumea întreagă a avut întotdeauna şi are un centru de unitate. Nu a avut însă şi nici nu are un centru de autoritate, aşa cum este Roma pentru Occident. Acolo unitatea reclamă autoritatea unei singure persoane, centrul de unitate a devenit centrul autorităţii unei singure persoane. De aceea se socotesc a fi uniţi cei care se supun autorităţii acestei unice persoane a episcopului Romei.

Recunoştinţă publică a Tronului Apostolic şi Ecumenic al Constantinopolului, faţă de toţi domnitorii Ţării Româneşti şi ai Moldovei, faţă de poporul ortodox român, în general.

Simţim nevoia să exprimăm recunoştinţa noastră faţă de ctitorul acestei mânăstiri, Constantin Brâncoveanu, binefăcător şi al multor biserici şi mânăstiri din întreg Răsăritul ortodox.

Cu acest prilej, participând astăzi la sfinţirea unei mari mânăstiri româneşti, facem publică recunoştinţa Tronului nostru Apostolic şi Ecumenic faţă de toţi domnitorii Ţării Româneşti şi ai Moldovei, care în repetate rânduri s-au arătat generoşi binefăcători ai sfintelor noastre mânăstiri ajunse în trecut la gradul cel din urmă al sărăciei şi distrugerii. Ne referim în mod special la mânăstirile din Sfântul Munte,

(Continuare în pag. a 4-a)

* Din cuvântul duhovnicesc al Sanctităţii Sale Bartolomeos I al Constantinopolului adresat clerului şi credincioşilor români, la Sf. Liturghie, de la Mânăstirea „Brâncoveanu" în ziua Praznicului „Adormirii Maicii Domnului".

Istoria Ortodoxiei transilvănene, o istorie plină de jertfe

(Urmare din pag. 1)

mai pentru faptul că această măreaţă şi venerabilă catedrală Mitropolitană a Sfintei Treimi imită, în forma ei, Biserica Sf. Sofii, această veche slavă a Constantinopolului şi a întregului neam al ortodocşilor, cum a observat şi I.P.S., dar, mai ales, pentru că avem comune credinţa, spiritualitatea, cunoaşterea şi simţirea ca fraţi adevăraţi, din aceeaşi mamă şi cu acelaşi suflet.

Ştim că istoria Ortodoxiei în binecuvântata Transilvanie a fost o istorie plină de jertfe. Începând chiar cu sec. al XI-lea şi după aceea binecredinciosul popor al lui Dumnezeu a fost greu încercat de acţiunea prozelitistă şi violentă a Occidentului. Sângele sacru de martir a înroşit altarele Bisericii Ortodoxe cu deosebire în sec. al XVI-lea şi al XVII-lea când au fost martirizaţi pentru credinţa lor şi cei doi mari ierarhi mărturisitori; Ilie Iorest şi Sava Brancovici, luptători neînfricaţi împotriva prozelitismului celor de altă credinţă, care şi-au pus în pericol viaţa pentru păstoriţii lor, ca păstori buni ce au fost, făcându-se adevăraţi următori ai Arhipăstorului Hristos. Iar numele cuvioşilor martiri Visarion şi Sofronie şi al Sfântului Mucenic Oprea, constituie slava şi cinstea veşnică pentru Biserica acestor ţinuturi.

Aceste rădăcini ale martirilor au făcut să crească un copac mare, umbros şi roditor, cel al credinţei şi al evlaviei. Tăria credinţei şi evlavia vie a generosului popor al Transilvaniei sunt cunoscute în toată lumea. Îndrumat de vrednici ierarhi, păşind pe urmele paşilor sfinţilor Ilie Iorest şi Sava Brancovici, acest popor ţine cu străşnicie sfintele tradiţii ale Ortodoxiei, iubeşte nespus predicarea cuvântului lui Dumnezeu şi cântarea sfântă, cultivă cu zel dragostea şi toate celelalte virtuţi evanghelice, înconjoară cu deosebit respect şi evlavie pe preoţii Bisericii.

În istoria bisericească a acestor locuri, un popas de o deosebită însemnătate l-a constituit, în secolul trecut, prezenţa în scaunul mitropolitan al Ardealului a mult luminatului mitropolit Andrei Şaguna, pomenit deja de arhipăstorul Dv. Înfiinţarea în timpul păstoririi sale a numeroase şcoli bisericeşti, ridicarea multor biserici, înfiinţarea unei foarte însemnate tipografii bisericeşti şi în fine reorganizarea Seminarului Teologic şi Pedagogic din Sibiu, înfiinţat la 1786 şi care este prima formă a foarte cunoscutei Facultăţi de Teologie de astăzi, au contribuit într-o mare măsură la întărirea evlaviei poporului din întreaga Românie şi la întărirea conştiinţei sale ortodoxe. În felul acesta când s-a lăsat groaznica noapte a ateismului roşu, poporul binecredincios a putut să-şi păstreze nestinsă flacăra credinţei, spre lauda lui şi a vrednicilor săi păstori, între care astăzi se numără I.P.S. Mitropolit Antonie al Transilvaniei, iubit frate în Hristos şi împreună slujitor al nostru. Cunoaştem foarte bine eforturile sale neobosite pentru educarea şi pentru procesul duhovnicesc al păstoriţilor săi şi mai ales eforturile pentru progresul teologiei, cărora le acordăm cuvenita apreciere.

Mulţumim din adâncul sufletului pentru strălucita primire pe care ne-aţi rezervat-o. Mulţumim Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist şi Înalt Prea Sfinţitului Mitropolit Antonie pentru cuvintele generoase şi Dv. tuturor pentru toate manifestările pe care ni le-aţi rezervat şi care arată respectul şi dragostea Dv. atât faţă de mine personal cât şi faţă de Sfânta Biserică a Scaunului Ecumenic, apostolic şi patriarhal al cărui cârmuitor am fost rânduit de Dumnezeu să fiu eu.

Vă asigurăm că vă vom avea întotdeauna în rugăciunile noastre cu dragoste fierbinte şi vă transmitem tuturor, alesului cler, şi poporului binecredincios, binecuvântare părintească, cerând pentru toţi ajutorul şi acoperământul Prea Curatei Stăpânei noastre Născătoarei de Dumnezeu şi Pururea Fecioarei Maria al cărui Praznic al Adormirii îl sărbătorim mâine.

Harul Domnului cu voi cu toţi, AMIN.

Pentru unitatea de neam şi de credinţă

„Privegheaţi, fiţi statornici în credinţă" (II Cor. 16, 13)

După ce petrecuse iarna lui 57—58 d.Hr., se pare la Corint, în Grecia, în vara anului 58 Sf. Apostol Pavel se întorcea spre Ierusalim din a treia sa călătorie misionară.

Grăbindu-se să ajungă cât mai repede la destinaţia sa finală: Ierusalimul, în portul Milet, de pe ţărmul Asiei Mici, nu departe de insulele Patmos şi Samos, marele şi neobositul Apostol cheamă la sine pe „preoţii Bisericii" din părţile Efesului (F. Ap. 20, 17) — ierarhia bisericească, cum am zice astăzi: diaconi, preoţi şi episcopi, care, precum vedem, era constituită — cărora le adresează cuvinte izvorâte din prea plinul inimii sale şi din grija sa nemărginită faţă de viitorul Bisericii, cuvinte de o puternică, de o negrăită vibraţie sufletească. Aducându-le aminte de ostenelile pe care el le-a depus în a-l face cunoscut pe Iisus Hristos-Domnul nostru şi dându-le o seamă de sfaturi practice, marele Apostol ţine totodată să-i atenţioneze cât se poate de apăsat: *„Luaţi aminte de voi şi de toată turma întru care Duhul Sfânt v-a pus pe voi episcopi (preoţi sau diaconi), ca să păstoriţi Biserica lui Dumnezeu pe care a câştigat-o cu sângele său"* (F. Ap. 20, 28). Cu alte cuvinte, voi preoţilor, orice rang aţi avea, fiţi cu toată băgarea de seamă la misiunea voastră, la chemarea voastră, la conduita voastră de fiecare clipă, la îndatoririle voastre încărcate de atâta răspundere, dar, în acelaşi timp, privegheaţi cu grijă şi asupra credincioşilor încredinţaţi vouă spre păstorire.

Încercând să motiveze ceea ce le cerea, marele Apostol Pavel ţine să prevină pe preoţi că *„după plecarea mea vor intra lupi între voi, care nu vor cruţa turma...,* grăind îndărătnicii, ca să tragă pe ucenici după dânşii" (F. Ap. 20, 29—30). Prin această expresie extrem de tare, lupi răpitori, Sf. Apostol Pavel ne vorbeşte, aşadar, de apariţia ereticilor, de apariţia celor ce au încercat şi încearcă şi astăzi să creeze dezbinări în sânul Bisericii, lucru despre care ne-a atenţionat de altfel chiar Mântuitorul Iisus Hristos, prin cuvintele: *„Păziţi-vă de proorocii* (propovăduitorii, predicatorii n.n.) *cei mincinoşi, care vin la voi în haine de oi, iar pe dinăuntru sunt lupi răpitori"* (Matei 7, 15). Unitatea de credinţă stabilită de Sinoadele ecumenice şi păstrată de Biserică trebuie păzită deci şi ferită de oricine atentează la ea, iar cei ce atentează sunt numiţi precum vedem „lupi răpitori".

Se cuvine să reţinem că Sf. Apostol Pavel era extrem de preocupat de acest aspect din viaţa Bisericii creştine, de unitatea ei, încât, mai ales în Epistolele sale pastorale, atenţionează pe episcopii Timotei şi Tit şi pe toţi fiii Bisericii dintotdeauna de aceşti „lupi răpitori", care ştim cum atacă oile aripalnice sau pe cele care se rup de turmă, aşa cum scria prin anul 65 de undeva din Macedonia: „Unii se vor îndepărta de credinţă, luând aminte la *duhurile cele înşelătoare... ale celor ce întru făţărnicie grăiesc minciuni"* (I Tim. 4, 1—2), sau prin anul

(Continuare în pag. a 5-a)

Pr. Gh. Papuc

Clipe de comuniune în lumina lină a Sf. Duh

(Urmare din pag. 1)

nezeu a hărăzit Bisericii noastre Ortodoxe Române și mai cu seamă Bisericii Transilvaniei, de atâtea ori martirizată și crucificată, cu credincioșii, cu slujitorii, mitropoliții și episcopii ei, și bucuria învierii. Căci nu poate să existe jertfă fără înviere. Așa ne învață Sf. Părinți. Deci, dacă am avut multe încercări, supărări, nedreptăți și suferințe de-a lungul istoriei, n-au lipsit nici mângâierile, bucuriile și alinările pentru că după cum știți Biserica nu se află în purtarea de grijă a oamenilor, ci este călăuzită de Duhul Sfânt. Nu oamenii pot să o apere și să o conducă ci Duhul Sfânt o conduce. Nu oamenii pot să-i dea lumina harului, ci Duhul Sfânt îi dă această lumină și însuși Mântuitorul nostru Iisus Hristos, care s-a întrupat ca Fiu al omului, fiind Dumnezeu adevărat, ca să mântuiască neamul omenesc. Am îndurat într-adevăr multe, cum a arătat și Înalt P.S. mitropolit Antonie, dar Dumnezeu nu ne-a uitat ci și-a arătat bunătatea și iubirea față de noi. Așa s-a întâmplat și în decembrie 1989, când libertatea ne-a venit de Sus, ca urmare a jertfei, lacrimilor și durerilor care ne-au copleșit. Din păcate, a trebuit să plătim încă odată un preț atât de scump pentru libertatea dobândită, preț pe care l-au plătit, mai ales acele familii care și-au pierdut vlăstarele dragi, tineri în floarea vârstei, căzuți pe străzile capitalei și în celelalte orașe ale țării. Unele din aceste familii, încă îndurerate și încă cernite ne-au întâmpinat când, împreună cu Sanctitatea Sa, Patriarhul ecumenic, am poposit la cimitirul tinerilor eroi și martiri din București, unde mamele, văduvele și orfanii își tânguiau pe cei iubiți ai lor, acei oameni minunați care au înfruntat urgia cu piepturile lor și cu cântările: *„Cu noi este Dumnezeu"* și *„Tatăl nostru"*, pe buze. Pentru îndelunga noastră răbdare, pentru rugăciunile pe care le-am înălțat permanent spre cer, pentru Sfintele Liturghii oficiate zilnic în biserici și mănăstiri, și mai ales pentru prețul de sânge ce l-am plătit, n-am fost dați uitării.

Iată deci, că peste tot unde a poposit, și în chip aparte, aici în Transilvania, Sanctitatea Sa Patriarhul Ecumenic pășește pe urmele sfinților și martirilor. Urmează ca mâine să sfințim un nou altar, care a fost înălțat alături de cel vechi, zidit în secolul al XVIII-lea la Sâmbăta de Sus, de domnitorul martir Constantin Brâncoveanu, martirizat chiar în Constantinopol, locul de unde vine Sanctitatea Sa, însoțit de ierarhii tronului ecumenic.

Ne-am bucurat nespus văzând venind spre noi, adusă parcă de o corabie fermecată, înalta delegație constantinopolitană, solitoarea Sfintei și Marei Biserici a Constantinopolului, spre care-și îndreaptă și azi privirile creștinătatea europeană și chiar omenirea întreagă, întru căutarea celor mai bune căi de renaștere spirituală.

Spre această Biserică și spre nesecatele ei izvoare ale credinței care sunt învățăturile Evangheliei și ale Sfinților Părinți, privește cu respect și aleasă prețuire și Biserica autocefală Ortodoxă Română, care a primit de la ea, în secolul al XIV-lea, recunoașterea și binecuvântarea.

. . . . . .

Referindu-mă la cele ce urmează să le săvârșim mâine, aș dori să-i spun Î.P.S. Mitropolit Antonie, că prin jertfa pe care a făcut-o, împreună cu toți slujitorii și credincioșii, pentru înălțarea și rectitorirea Mănăstirii Brâncoveanu, s-a făcut și pricinuitorul acestor momente înălțătoare din viața Ortodoxiei noastre românești. A sosit acum pentru Î.P.S. Sa și toți cei care s-au ostenit, sorocul răsplătirii, pentru că, așa cum ne învață Biserica, orice osteneală este răsplătită drept și la timp de către Cel care cunoaște și gândurile și nădejdile noastre, Mântuitorul Iisus Hristos. Împodobind această mânăstire ca pe o mireasă prea aleasă a neamului nostru românesc, vrednică de cinstea acestui domnitor român și sfânt în același timp, și el și copilașii lui, este drept să i se facă această bucurie Î.P.S, Mitropolit Antonie, credincioșilor, monahilor și celor care mâine vor fi prezenți acolo.

Dar, deocamdată, să ne rămână în suflet și în inimi ziua de astăzi, clipele acestea de comuniune în lumina lină a Sfântului Duh, a acestei vecernii, a acestei întâlniri; să ne rămână în cugete învățămintele acestea atât de frumoase ale Ortodoxiei noastre. Să fim mângâiați iubiți frați și surori că slujim altarul părinților noștri, altarul Bisericii Ortodoxe, altarul care nu de puține ori a fost stropit cu lacrimi și atins de suferințe care încă ne copleșesc uneori, dar să avem credința că Dumnezeu este cu noi, că atunci când sunt doi sau trei adunați în numele Lui, El este cu ei. Așa și astăzi, și mâine, și în zilele următoare ca și în zilele care au trecut, și cu mulțimile de credincioși ce ne-au înconjurat, Mântuitorul Hristos a fost cu noi, și în aceste clipe este cu noi, cu fiecare dintre Dv., cu fiecare tânăr.

Mâine 15 august este sărbătoarea jertfei dar este și sărbătoarea vieții: „Adormirea Maicii Domnului". Dumnezeu i-a rânduit acestui credincios domnitor Constantin Brâncoveanu, ca să-și dea viața chiar în ziua „Adormirii Maicii Domnului", ca un simbol că moartea nu este nimicnicie, că după moarte este înviere și este biruință. Să avem și noi, iubiții mei, această încredere, această convingere că Mântuitorul este cu noi, orice am întâmpina și vom întâmpina, „căci zilele grele sunt", cum ne învață Sf. Apostol Pavel, dar, să avem credință în El, să fim convinși că El este la cârma corabiei Ortodoxiei noastre strămoșești. Nu noi, ci Mântuitorul Hristos se află la cârmă. Noi suntem doar vâslașii acestei corăbii, fiecare din noi deopotrivă, nu numai patriarhul, nu numai mitropolitul, nu numai ierarhii, nu numai preotul de parohie sau călugărul, ci toți împreună suntem vâslași. Vâsla este personală și individuală. Efortul pentru a depăși greutățile, efortul pentru a te pocăi, pentru a spori viața duhovnicească este personal și trebuie să fie personal și individual, dar **împreună cu Mântuitorul** și unii cu alții. Bucuria mântuirii este obștească. Intrarea în bucuria Domnului este obștească. La sfârșitul veacurilor Domnul ne va chema pe toți spunând: „Veniți binecuvântații Părintelui Meu".

Având această convingere, iubiți frați și surori în Domnul Hristos, să ne bucurăm de prezența Sanctității Sale Patriarhul Bartolomeos I, un mare ierarh al Ortodoxiei, tânăr ca vârstă, dar înțelept și plin de răspundere.

Noi Bisericile Ortodoxe totdeauna vom fi împreună, vom aduce mărturie lumii, Europei, creștinătății că Ortodoxia păstrează neștirbită legătura de credință, că Ortodoxia nu vine în lume triumfalist ci vine cu martiri, vine cu suferințe, vine cu smerenie, vine cu pocăință. Pentru toate acestea Mântuitorul ne va răsplăti. Să ne ajute bunul Dumnezeu, să ne ajute Maica Domnului pe care mâine o vom slăvi împreună cu sufletele sfinților Brâncoveni ca și noi la rândul nostru să mărturisim credința cea adevărată, să păstrăm Ortodoxia, în ciuda multor ispite și încercări care ne asaltează din toate părțile.

Dumneavoastră fiilor duhovnicești, vrednici preoți ai Transilvaniei, care ne-ați arătat în acești ani pildă de statornicie, de credință și de iubire față de toți, vă împărtășesc iubirea mea părintească și vă fac urarea să vă înmulțească bunul Dumnezeu bucuriile și să vă dea tărie să puteți sluji cu aceeași dăruire Biserica și neamul.

Bine v-am găsit sănătoși!

Unitatea Ortodoxiei...

(urmare din pag. a 3-a)

care se află sub directa noastră grijă episcopală.

Aducând deci, în această slăvită mânăstire românească îmbrățișarea de pace a mânăstirilor aghiorite, fericim și suntem recunoscători marilor binefăcători ai acestora, domnitorii români: Ștefan cel Mare, al Moldovei, pentru Mânăstirile Vatoped, Zografu, Sfântul Pavel și Grigoriu, Neagoe Basarab al Țării Românești, pentru Mânăstirea Dionisiu, Bogdan al Moldovei, pentru Protaton, Petru Rareș al Moldovei, pentru Dionisiu și Caracalu, Alexandru Lăpușneanu al Moldovei, pentru Dohiariu, Xiropotamu și Grigoriu, Roxana Lăpușneanu, pentru Dionisiu și Caraculu și tuturor celorlalți ale căror nume sunt pomenite cu recunoștință de mânăstirile care au beneficiat de ajutorul lor.

În general ,poporul ortodox român se poate mândri în Domnul Hristos deoarece în timpuri de mare sărăcie pentru Patriarhiile ortodoxe ale Răsăritului, binecredincioșii și slăviții domnitori ai Țării Românești și Moldovei au fost stâlpi și sprijinitori nu numai mânăstirilor și bisericilor, ci chiar și scaunelor patriarhale. De aceea, Patriarhia Ecumenică, Biserica mamă, recunoscătoare față de fiii săi buni, a dat acelor generoși voievozi cea mai înaltă cinste. În locul unde altădată se afla tronul împăratului bizantin, în catedrala patriarhală, față în față cu tronul patriarhal, în timpurile de care vorbim, se aflau tronurile domnitorilor Țării Românești și ai Moldovei.

Mântuitorul Hristos despre cinstirea crucii

Domnul Hristos a cinstit crucea, dând exemplu s-o cinstim și noi.

„Dacă vrea cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea și să-Mi urmeze Mie" (Matei 16, 24), zice Hristos.

Din textul biblic de mai sus reținem cuvintele: „să-și ia crucea". Dacă Hristos n-ar cinsti crucea, atunci n-ar zice: „să-și ia crucea". Dar, pentru că Hristos zice: „să-și ia crucea", înseamnă că El cinstește crucea.

„Atunci se va arăta pe cer semnul Fiului Omului" (Matei 24, 30), zice Hristos.

La a doua venire a lui Hristos și sfârșitul lumii se va arăta pe cer semnul lui Hristos, adică semnul Sfintei Cruci. Dacă Hristos n-ar cinsti semnul Sfintei Cruci, atunci acest semn nu s-ar arăta. Dar, din moment ce el se va arăta, înseamnă că Hristos cinstește semnul Sfintei Cruci.

„Dacă voiește cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea în fiecare zi și să-Mi urmeze Mie" (Luca 9, 23), zice Hristos.

Din textul biblic de mai sus reținem cuvintele: „să-și ia crucea în fiecare zi". Dacă Hristos n-ar cinsti crucea, atunci n-ar zice: „să-și ia crucea în fiecare zi". Dar, pentru că Hristos zice: „să-și ia crucea în fiecare zi" înseamnă că El învață să nu cinstim crucea din când în când, ci totdeauna.

Ce se întâmplă cu creștinii care nu cinstesc crucea?

Creștinii care nu cinstesc crucea nu sunt vrednici de Hristos. Hristos spune: „Cel ce nu-și ia crucea și nu-Mi urmează Mie nu este vrednic de Mine" (Matei 10, 38).

Creștinii care nu cinstesc crucea nu pot să fie ucenici ai lui Hristos. Hristos spune: „Cel ce nu-și poartă crucea sa și nu vine după Mine nu poate să fie ucenicul Meu" (Luca 14, 27).

Noi trebuie să cinstim crucea, pentru că și Hristos a cinstit-o.

Dacă nu cinstim crucea, nu sîntem vrednici de Hristos.

Dacă nu cinstin crucea, nu putem fi ucenici ai Mântuitorului Hristos.

Protos. Ipolit Ciubotaru

CHIPURI DIN ARDEAL

MATEI VOILEANU

(1852—1933)

Urmând în scaunul mitropolitan lui Andrei Șaguna, mitropolitul Miron Romanul (1873—1899) nu s-a îngrijit numai de continuarea operei de organizare și consolidare a Bisericii din Transilvania, dar a căutat să-și asigure și un personal administrativ, tineri, temeinic pregătiți la școlile din țară și străinătate ,capabili să înlocuiască vechea „gardă", apți să dea „un răspuns bun" problemelor pe care imperiul austro-ungar, în vădită decădere, le ridica în fața Bisericii Ortodoxe și a școlilor confesionale române din Transilvania.

An de an, beneficiind de burse din fondurile mitropolitane, porneau spre Viena, Budapesta, Leipzig, Iena, Lwow, București sau Cernăuți, tineri absolvenți ai Seminarului Teologic „Andreian" din Sibiu. Din rândul acestora este suficient să amintim pe primul patriarh al României — Elie Miron Cristea, pe binecunoscutul critic transilvănean Ilarie Chendi, pe episcopii Nicolae Ivan, Vasile Bologa, Pavel Roșca, etc., figuri proeminente ale vieții politice și culturale românești de la începutul secolului al XX-lea.

Între acești „ucenici" ai mitropolitului Miron Romanul, un loc de seamă ocupă și Matei Voileanu.

Matei Voileanu s-a născut la 17 august 1852 în comuna Șoimușul Român, într-o familie al cărei arbore genealogic avea rădăcini adânc înfipte în istorie. Astfel, în prima jumătate a secolului al XVIII-lea, un înaintaș al familiei, „logofătul Matei Voileanu, grămăticul" scria „în Țara Oltului, la Mănăstirea Drăgușului... pe hârtia părintelui Rafail (Hamsea)" ieromonahul mănăstirii, versuri „dor mare având pentru a lui moșie / Năcaz greu de străinata ticăloșie", stihuri ce vor fi publicate mai târziu de ră-strănepotul său omonim, sub titlul: *Codicele Matei Voileanu. Scrieri din prima jumătate a secolului trecut* (Sibiu, 1891).

Școala primară și liceul Matei Voileanu le-a urmat la Târgul Mureș, iar cursurile teologice, între anii 1876—1879 la Seminariul „Andreian" din Sibiu. Încă din timpul anilor de studii, la 15 august 1878, este hirotesit cititet pentru nevoile centrului mitropolitan. După absolvirea cursurilor teologice a fost numit „cancelist" (funcționar administrativ) la secretariatul și arhiva mitropolitană, unde rămâne timp de un an de zile, întrucât între anii 1880—1883 urmează cursurile Facultății de drept din Viena. Munca la arhivă, pe care o va relua în fiecare vacanță de vară, i-a deschis gustul pentru cercetarea documentelor, pasiunea „pentru luminarea cestiunilor istorice".

Întors în țară în anul 1883, este numit redactor la *Telegraful Român*, în paginile căruia va publica mai multe articole, iar în anul 1886 este ridicat la rangul de „assesor" (consilier) în senatul școlar bisericesc. Concomitent, va împlini și funcția de notar al sinodului mitropolitan. În această perioadă vor apărea majoritatea *Regulamentelor* pentru organizarea internă a Mitropoliei Transilvaniei și a Școlilor confesionale ortodoxe române, regulamente ce își trag seva din *Statutul Organic* șagunian și care poartă pecetea lui Matei Voileanu.

La 12 aprilie 1892, Matei Voileanu este hirotonit preot, iar la 15 septembrie 1894, cu ocazia sfințirii bisericii din Șinca Noua, este hirotesit protopop. Denumit consilier (assesor) al secției bisericești în 1895, el va împlini cu conștiinciozitate această funcție până în anul morții (1933).

Cei ce-și mai amintesc chipul lui spun că era mic de statură, cu o față ovală și o frunte ușor proeminentă. Era un om comunicativ, vioi, plin de energie, care nu a cunoscut niciodată odihna. Se spune că nu ședea niciodată, scriind întotdeauna în picioare, la o masă înclinată (pult). Muncea foarte mult pentru a-și putea întreține familia pe care Dumnezeu a binecuvântat-o cu 6 copii. După orele de servici, numeroase și grele, uitând de oboseală, se dăruia muncii de cercetare, deplin conștent că „suntem datori să lucrăm cu toții, fiecare în cercul ce i s-a dat, cu mijloacele care îi stau la dispoziție, să lucrăm *sine ira et studio*, pentru luminarea cestiunilor istorice". El nu s-a aplecat așadar asupra documentelor cu sentimentul unui istoric care caută în ele doar o confirmare a deducțiilor sale, ci cu patosul istoricului pentru care Istoria este „magistra vitae", care vede ascunse în documente destinele istorice ale unui popor.

Consecvent acestui ideal ,în anul 1889, va publica, în colecția de *Documente pentru limbă și istorie* a lui Ilarion Pușcariu (vol. I, p. 83—154), protocolul vizitei canonice a episcopului Ghedeon Nichitici dintre anii 1787—1788, protocol primit de la preotul Vasile Iosof din Tilișca; doi ani mai târziu de sub teascurile tipografiei va apărea *Codicele Matei Voileanu. Scrieri din prima jumătate a secolului trecut* (Sibiu, 1891). Tot ca rezultat al cercetării documentelor, în anii următori vor mai apărea: *Momente din viața bisericească o românilor ortodocși din Transilvania 1780—1787* (Sibiu, 1902), *Icoane din viața Bisericii*, (Sibiu, 1904), *Să se facă lumină! Biserica ortodoxă din Ardeal în secolul al XVIII-lea* (Sibiu, 1926), *Contribuții la istoria bisericească* (Sibiu, 1928). Ca secretar al *Reuniunii române de muzică* din Sibiu, la împlinirea a 25 de ani de la înființarea Reuniunii, va publica o monografie a acesteia (Sibiu, 1905) iar împreună cu Dr. Ilarion Pușcariu și Elie Miron Cristea va publica monografia *Biserica Catedrală. Istoricul zidirii 1857—1906*, (Sibiu, 1908). Iar dacă la această listă bibliografică adăugăm și faptul că timp de șapte ani (1883—1886 și 1919—1920) Matei Voileanu a fost redactor al ziarului *Telegraful Român*, avem o imagine aproape completă a strădaniilor lui cărturărești.

Toate lucrările lui, bazate pe asidue cercetări arhivistice, lucrări ce sunt utilizabile și astăzi, constituie o mărturie prețioasă a pasiunii lui pentru problemele istoriei, pentru afirmarea drepturilor istorice ale poporului român din Transilvania.

În introducerea lucrării *Momente din viața bisericească a românilor*, mărturisea cu modestie: „Este o modestă, prea modestă părticică, cu care contribuiesc eu prin publicarea actelor acestora la luminarea diferitelor faze, prin care a trecut istoria bisericii noastre... Suntem datori să lucrăm cu toții, fiecare în cercul ce i s-a dat, cu mijloacele care îi stau la dispoziție, să lucrăm, sine ira et studio, pentru luminarea cestiunilor istorice". Atât cât i-a stat în putință, el și-a împlinit această datorie; rămâne doar ca noi, preluând „ștafeta" să o ducem până la capăt...

Pr. Ilie Frăcea — Atena

Despre fonduri și fundații în Telegraful Român – 1853 – 1953

Informațiile constante și detaliile cu privire la fondurile, fundațiile și societățile de binefacere existente dovedește rolul *Telegrafului român* de tribună socială pentru crearea și întreținerea sentimentelor filantropice, pentru stimularea acțiunilor caritabile. Prezentăm, în limita spațiului, câteva fonduri și fundații.

Fundația Șaguna a fost creată pentru scopuri bisericești, școlare și filantropice.

Andrei Șaguna (1809—1873) a intrat în istorie ca organizator al Bisericii ortodoxe române din Transilvania, reîntemeietor al Mitropoliei și autor al Statutului Organic, întemeietor al Institutului pedagogic-teologic Sibiu, al Tipografiei (1850). Ca om de cultură a întemeiat „Telegraful român" (1843, „Calendarul" (1852), a susținut întemeierea Asociațiunii transilvane pentru limba română și cultura poporului român, a fost membru fondator și primul ei președinte. A înființat peste 400 școli confesionale românești și două gimnazii — Brașov și Brad. Ca om politic a prezidat Marea Adunare de pe Câmpia Libertății de la Blaj (1848), a susținut drepturile românilor la Curtea imperială. Ca filantrop a creat *„fundația dascălilor săraci"*, a inițiat și administrat un timp *fundația Francisc Iosefină* (1853) prin care se ofereau burse studenților.

Prin testament averea a rămas Arhiepiscopiei pentru scopuri bisericești, școlare și filantropice. Exemplificăm prin câteva numere ale *Telegrafului român* contribuția fundației Șaguna la sprijinirea construirii și reparării bisericilor române ardelene, la înființarea și întreținerea școlilor poporale. În T.R. nr. 86/1900, 56/1902, 75/1903, am reținut numele unor localități care au primit bani pentru zidiri și recondiționări ale bisericilor: Petroșani, Căpâlna, Deva, Cațcău, Săsăuș, Sibiu, Stremți, Porumbacu, Bistrița, Părău, Săcel ș.a. S-au oferit ajutoare bănești pentru înființarea și întreținerea școlilor românești în Agârbiciu, Dumbrava, Oarda de jos, Șelimbăr, Rășinari etc. De fapt întreaga viață și activitate a lui Andrei Șaguna a fost o creație filantropică.

Fondul sau fundația Miron Romanul (T.R. nr. 49, 52/1900) s-a creat pentru acordarea de stipendii preoților activi și distinși.

Fundația Gojdu a fost creată la dorința juristului, omului politic și de cultură Emanuil Gojdu (1802—1870) prin testament.

Emanuil Gojdu s-a născut la Oradea. A fost comite în Caraș, deputat dietal în Tinca, jude la Curtea supremă a Ungariei. A susținut drepturile românilor la Curtea imperială. A fost membru fondator al „Asociațiunii".

În testament se prevedea ca în primii 50 de ani să se acorde stipendii (de maximum 500 florini) tinerilor români ortodocși talentați cu părinți săraci; în următorii 50 de ani se vor da stipendii tinerilor ce se vor pregăti pentru cariera de artiști, preoți și învățători; în a treia perioadă de 50 de ani, în sfera celor menționați, vor primi stipendii preoți și învățători cu însușiri eminente, cu familii numeroase, celor săraci. După aceste priorități, urmează stipendiile pentru alte scopuri religioase ortodoxe.

Administrația a fost încredințată Mitropolitului, episcopilor ortodocși români din Ungaria și Transilvania și bărbaților laici „cu autoritate, onești și deștepți". Tot prin testament s-a cerut capitalizarea a 2/3 din venitul net. În 1870 averea a fost evaluată la 200 000 florini, în 1897 — la 1 702 093 florini, în 1923 — la 200 milioane lei. În 1898, când din administrația fundației au făcut parte Mitropolitul Miron Romanul și Episcopul de Arad Ioan Mețianu, s-a dispus înființarea unui internat la Budapesta pentru adăpostirea a 50 de universitari stipendiați.

În paginile *Telegrafului român* au apărut numeroase confirmări ale acțiunilor filantropice ale Fundației Gojdu. Exemplificăm câteva. În T.R. nr. 58—64/1894 s-au publicat liste cu studenți (în filosofie, drept, tehnică) care au primit stipendii. În nr. 90/1904 s-au publicat liste cu cei ce au obținut titluri de doctori (13): în drept (10), medicină (2), științe politice (1). S-au acordat fonduri pentru *Fundația universitară Carol* — 600 000 lei. S-au acordat fonduri pentru *Societatea geografică* tot de el fondată, pentru *ajutorarea ofițerilor, pentru societăți de binefacere, orfelinate și internate*. Pentru *Biserica națională* — 600 000 lei, pentru *Biserica catolică* — 400 000 lei, pentru *Biserica protestantă* — 100 000 lei. *Fundația universitară Carol I* (T.R. nr. 17/1895) s-a înființat prin decret în 3 februarie 1895 cu scopul înființării și întreținerii unei biblioteci pentru studenți, pentru cei care realizează lucrări speciale (licență, doctorat) și sunt lipsiți de mijloace materiale.

Fundațiile create de intelectuali generoși și modești d.p.d.v. material — Gh. Botta, Ioan Popescu, Petru Șpan, Nicolae Popea, Ioan Mihu, Ioan Lapedatu — și *militari* au avut rostul de a sprijini formarea învățătorilor și a meseriașilor, de a consola suferințele neajutoraților.

Fundația Gheorghe Botta (T.R. nr. 18/1874) a oferit ajutoare pentru salariile învățătorilor, ajutoare pentru răniți și invalizi, pentru studiile elevilor (T.R. nr. 30, 44, 68, 70, 78, 86/1877).

Fundația Ioan Popescu a fost creată în 1892 prin contribuții ale foștilor elevi și studenți teologi (T.R. nr. 28—53/1892) pentru a sprijini material pe cei cu mijloace modeste ce doreau să devină învățători.

Ioan Popescu a fost profesor la seminarul Andreian, membru corespondent al Academiei Române, membru al Comitetului „Asociațiunii", autorul unor fundamentale lucrări de psihologie și pedagogie, fondatorul și redactorul revistei „Organul pedagogic".

Fundația Petru Șpan a fost creată în 1911 prin contribuții (T.R. nr. 43, 56, 62/1911), fondurile fiind destinate copiilor de moți săraci care învățau meserii.

Petru Șpan a fost un cunoscut publicist, fondator și redactor al revistelor: „Vatra școlară", „Foaia pedagogică", „Pedagogia nouă", autor al unor lucrări de pedagogie și metodică.

Fondul Nicolae Popea (T.R. nr. 86, 87/1911) a fost destinat pentru a ajuta pe cei ce învățau meserii sub egida Reuniunii sodalilor.

Fundația pentru ajutorarea ziariștilor români din Ungaria și Transilvania (T.R. nr. 20/1917) s-a înființat în 1911, dintre donatori amintim pe: Emanuil Ungureanu, Gh. Pop de Băsești, Valeriu Branițte. Inițiatorul este *dr. Ioan Mihu* din Vinerea (Orăștie). Sub protecția acestei fundații, la 25 octombrie 1931 s-a inaugurat *Căminul ziariștilor români* din Ardeal și Banat.

Fundația Lapedatu (T.R. nr. 5—6/1947). În 1933, din inițiativa unui grup de intelectuali în frunte cu dr. Ioan Bunea (director al Liceului Gh. Lazăr) s-a înființat un așezământ caritabil ce purta numele Veturiei Lapedatu. În 1938 Ioan Lapedatu a întocmit actul de fundație. Scopul a fost ajutorarea tineretului școlar cu burse și înființarea *Căminului intelectualilor* (imobilul din Sibiu, Calea Poplăcii nr. 10).

Fundațiile militare (T.R. nr. 17/1917) au oferit ajutoare ofițerilor răniți și familiilor lor. Enunțăm, din cele 12, câteva: F. locotenent-mareșal campestru conte Petru Strozzi, F. general de infanterie Otto Cavaler de Pohl, F. Iacob de Schellenburg, F. dr. Iacob Heisfeld ș.a.

Dintre *fundațiile destinate exclusiv ajutorării săracilor*, create tot de nevoiași din solidaritate cu starea de sărăcie, amintim pe cele din Orlat și Rășinari.

Fundațiunea invalizilor din pretura Orlat (T.R. nr. 14, 15/1900) a fost înființată încă din 1859 și cuprindea 12 comune ale cercului Orlat (Gura Râului, Cacova, Magul, Orlat, Poplaca, Rășinari, Sibiel, Săliște, Tilișca, Valea). Scopul a fost ajutorarea invalizilor și a familiilor lor. Capitalul era constituit din obligațiuni de stat și din răscumpărarea pământului.

Fondul săracilor români din Rășinari (T.R. nr. 22—23/1927). Primele inițiative au avut loc în 1841, cunoscute și sprijinite de Andrei Șaguna. În 1863 se constituie de fapt fondul prin contribuții ale donatorilor în bani și pământ. În 1925, 85 persoane au primit între 60, 80, 100 lei pe lună.

Conf. univ. dr. Elena Macavei

CREDINȚA – cârma vieții sufletești

Domnul și Mântuitorul nostru Iisus Hristos a lucrat totdeauna în chip minunat, atât asupra naturii, cât și asupra firii omenești. Între factorii care au determinat minunile Sale au fost pe de o parte mila față de neputința omenească, iubirea Sa pentru om, iar pe de alta, puterea credinței acelora asupra cărora se îndreptau minunile. Aproape tuturor Domnul le spunea: „După credința voastră, fie vouă"! (Matei 9, 29), sau: „Îndrăznește fiică, credința ta te-a mântuit" (v. 22).

Atunci când a potolit o furtună puternică pe mare, care amenința să răstoarne corabia unde se aflau ucenicii, El le-a zis lor: „De ce vă este frică, puțin credincioșilor?" (Matei 8, 26). Așadar, în cele mai multe împrejurări, pe primul plan al legăturii noastre cu Dumnezeu se afirmă credința.

În Evanghelia cu vindecarea a doi orbi (Matei 9, 27), Mântuitorul îi întreabă pe aceștia: „Credeți că pot să fac Eu aceasta?" Orbii răspund „da". După credința voastră, fie vouă! le-a zis Iisus. „Și s-au deschis ochii lor".

Mai departe, tot în aceeași Evanghelie, ni se spune că au adus la Iisus un mut, care avea demon. Iisus a scos demonul și mutul a grăit. Fiind stăpânit de duhul cel rău, omul nu avea putere să creadă, de aceea Domnul nici nu i-a cerut credință, ci l-a vindecat din mila Sa față de suferința în care se afla bolnavul.

Este însă foarte posibil că cei care l-au adus la Iisus pe cel mut să fi avut credință și să fi rugat pe Mântuitorul pentru vindecarea bolnavului. Căci cu puțin mai înainte, în același capitol, Sf. Evanghelist Matei istorisește despre o altă vindecare a unui slăbănog, pe care l-au adus zăcând pe pat „și Iisus, văzând credința lor, i-a dăruit sănătate bolnavului" (Matei 9, 2).

Credința și faptele bune luminează sufletul omenesc, întăresc puterea de judecată și de pază a minții, îndepărtând astfel păcatul din viața omului. De aceea, credința și faptele bune sunt condiții ale mântuirii. O mărturisesc proorocii Vechiului Testament și scrierile Testamentului celui Nou. Proorocul Isaia scrie: „Tot cel ce crede în Dumnezeu nu se va rușina" (28, 16). Ioil spune: „Oricine va chema numele Domnului se va mântui" (3, 5). Iar Iezechiel îndeamnă: „Lepădați de la voi toate păcatele voastre cu care ați greșit și vă faceți o inimă nouă și un duh nou" (18, 31).

Sf. Apostol Pavel scrie și el: „Socotim că prin credință se va îndrepta omul" (Rom. 3, 28), iar în altă parte: „Dreptul din credință va fi viu" (Gal. 3, 11). Sf. Apostol Petru scria și el: „Răsplata credinței voastre e mântuirea sufletelor" (I Petru 1, 9).

Prin credință, omul își arată deosebirea și superioritatea față de celelalte viețuitoare. Credința îl arată pe om că nu este numai fiul pământului, ci și fiul Cerului. Ea îl călăuzește atunci când rațiunea a ajuns la limitele ei.

Oamenii însuflețiți de credință au creat opere mărețe în toate domeniile. Mii de biserici și mănăstiri au fost zidite numai datorită credinței în Dumnezeu. În ele, credincioșii au găsit alinare și mângâiere. În ele au mulțumit lui Dumnezeu pentru bucuriile avute. Din slujbele și învățăturile bisericești s-au adăpat și s-au inspirat cei însetați după adevărul dumnezeiesc.

Biserica a fost și rămâne un locaș de sfințire a omului, dar o importantă școală, unde, pe lângă credință și adevărurile ei, se învață iubirea față de aproapele, omenia, dreptatea și mărinimia vieții creștinești.

Credința n-a lipsit din creația marilor gânditori ai omenirii. Ea a stat la baza multor opere religioase și literare, a dat un impuls puternic arhitecturii ,muzicii și altor ramuri ale artei, a căror valoare rămâne nemuritoare peste veacuri și milenii.

În planul vieții zilnice, datorită credinței, nenumărate suflete au fost salvate de la pieire. Credința dă omului o putere duhovnicească care îl ajută în cele mai diferite și în cele mai grele împrejurări ale vieții. Credința e cârma vieții sufletești. Ea stabilește o legătură din cele mai puternice între Dumnezeu și om. Ea alungă de la om deznădejdea și îl asigură că el nu rămâne niciodată singur pe lume. Ea îi repetă la nesfârșit adevărul cântării sfinte: „Cu noi este Dumnezeu".

Credința mărturisește că viața are un rol și o valoare importantă în fața lui Dumnezeu. Că prin viața pământească, dusă după voia și învățătura Părintelui ceresc, omul dobândește viața veșnică. Credința ne spune că pentru noi se roagă Maica Domnului, se roagă Sfinții și îngerul nostru păzitor, că Dumnezeu ne iubește și tocmai de aceea El ne trimite uneori și încercări, ca să întărească viața noastră și să ne apropie de Dânsul. Datorită acestei iubiri, s-a jertfit pentru noi și a noastră mântuire Domnul și Mântuitorul lumii.

Întrebarea pe care a pus-o Iisus Hristos-Domnul celor doi orbi, care s-au rugat pentru vindecarea lor, și anume: „Credeți că pot să fac Eu aceasta?" El o pune tuturor credincioșilor: Credeți că sunt Mântuitorul vostru? Credeți că pot să vă vindec?, întrebă Iisus pe suferinzi.

„Credeți că pot să vă aduc liniștea sufletească, pierdută în frământările acestei vieți?" „Credeți că pot să călăuzesc pe copiii voștri spre un viitor luminos?" „Credeți că pot să aduc împăcare și fericire în familia voastră?"; „Credeți că Biserica este stâlpul și temelia adevărului?" (I Tim. 3, 15); „Credeți că fără Mine nu puteți face nimic"? (Ioan 15, 5).

La aceste întrebări, ce răspund credincioșii? Orbii au răspuns la întrebarea pusă lor: „Da, Doamne!" Dacă și noi vom răspunde tot așa, cu toată puterea convingerii, atunci răspunsul Mântuitorului va fi același, ca și în Sf. Evanghelie: „După credința voastră, fie vouă!"

Dar mulți nu mai răspund Mântuitorului la întrebare, fiindcă au îngăduit duhului celui rău să se facă cârmaciul vieții lor. Au devenit ca niște orbi și muți față de credință, față de Biserică, față de fericirea propriei lor vieți. Unii amână mersul la biserică, amână la nesfârșit spovedania, împărtășirea și alte rânduieli pentru menținerea și dezvoltarea vieții sufletești. Alții merg și mai departe pe un povârniș abrupt și periculos. Pe cel al păcatului. „Părăsind calea cea dreaptă, au rătăcit și au apucat calea nedreptății" (II Petru 2, 15), zice Sf. Ap. Petru. Iar Sf. Ap. Pavel completează chipul și caracterul lor: „Viclenii vorbit-au cu limbile lor; venin de viperă este sub buzele lor; gura lor e plină de blestem și de amărăciune; iuți sunt picioarele lor să verse sânge; pustiire și nenorocire sunt în drumurile lor" (Rom. 3, 13—16). Pierzând credința, ei au pierdut cârma vieții. Sunt în situația nenorocită a marinarilor care au pierdut busola, în timp ce norii întunecați plutesc deasupra lor. Sunt învăluiți în norii patimilor, în viforul ispitelor. Roadele se vor arăta repede: beția, mânia, scandalurile, divorțul, lipsa de cinste ,desfrânarea, pierderea conștiinței morale cu toate consecințele. Unora ca aceștia, Sf. Ap. Pavel le spune: „Nici furii, nici lăcomii, nici bețivii, nici batjocoritorii, nici răpitorii nu vor moșteni împărăția lui Dumnezeu" (I Cor. 6, 10).

Față de aceste oi rătăcite, ce trebuie făcut? Iisus ne spune că a venit să caute pe cel pierdut. Înseamnă că noi suntem datori să-i ajutăm pe cei pierduți să-și îndrepte viața, să regăsească cârma vieții, adică credința, să iasă din orbie și din stăpânirea păcatului, să scape de mutenia necredinței.

Rugăciunea noastră și a Bisericii, purtarea și exemplul nostru bun, sfatul și îndemnul sănătos, vor aduce treptat lumina și credința în aceste vieți zbuciumate.

Preot Mihai Colotelo

La Înălțarea Sfintei Cruci

Este fapt incontestabil că fără cruce, n-ar fi fost nici moartea, nici învierea Domnului, tot așa cum fără jertfa de pe cruce a lui Hristos, fără drama răstignirii, n-ar fi fost posibilă mântuirea neamului omenesc. Acesta este planul din veșnicie al lui Dumnezeu și singura modalitate de a ne salva din osânda păcatului. Dacă considerăm lucrurile în acest fel, atunci în ce măsură mai putem vorbi despre o vină a celor care au comis actul sângeros al răstignirii? Iuda, Ana, Caiafa, Pilat și toți ceilalți mai sunt ei cu adevărat vinovați de moartea lui Iisus, sau ei au fost, fără voia și fără știința lor, doar simple instrumente la îndemâna unui destin care îi transcende? Dacă prin absurd am presupune că, spre exemplu, Pilat s-ar fi opus condamnării lui Iisus (avea această prerogativă în calitatea lui de reprezentant al puterii romane stăpânitoare), care ar fi fost atunci cursul istoriei creștine? Am mai fi putut vorbi despre creștinism fără cruce, jertfă, moarte și înviere, care, așa cum bine știm stau la baza religiei creștine? O spune doar Sf. Pavel „Dacă Hristos n-a înviat, zadarnică este atunci credința voastră, zadarnică este și propovăduirea noastră" (1 Cor. 15, 14); sau totul ar fi fost înghițit de uitare și, poate cine știe dacă creștinismul ar mai fi reprezentat ceva în istoria spirituală a lumii și pe care, cu siguranță, generațiile viitoare l-ar fi ignorat.

Drama de pe cruce a stat sub semnul unui imperativ divin, care vine din adâncimile de taină ale lui Dumnezeu și care scapă puterii noastre de înțelegere și judecată. E drept că toți cei care s-au implicat în această tragedie, s-au făcut vinovați în fața istoriei pentru faptul că n-au înțeles sensul jertfei, pentru că au făcut-o din meschinărie sau poate pentru a-și satisface orgoliile mărunte, dar în pofida tuturor acestor fapte, ei rămân doar niște simple instrumente într-un plan mult mai mare al lui Dumnezeu. Ei au fost doar niște simpli executanți ai unei tragedii pe care nu aveau cum să o perceapă la adevăratele ei dimensiuni dar mobilul real al ei rămâne, așa cum o spune Sf. Ap. Pavel „zapisul ce era asupra noastră și care ne era potrivnic, pe care Hristos l-a luat și l-a pironit pe cruce" (Colos. 2, 14)

Adevărata vină a răstignirii este păcatul, zapisul cel de deasupra noastră, pentru care a trebuit să se plătească prețul cel mare al sângelui lui Hristos. Vina răstignirii este deci vina păcatului, care face parte din firea fiecăruia dintre noi, și atunci înseamnă că toți suntem responsabili în fața răstignirii, căci toți am fost cuprinși virtual în Adam — întâiul om, iar păcatul acestuia s-a răsfrânt asupra noastră a tuturor urmașilor lui „Printr-un om a intrat păcatul în lume, și prin păcat moartea, așa *moartea a trecut la toți oamenii, prin acela în care toți au păcătuit*" (Rom. 5, 12).

Vina răstignirii nu revine în exclusivitate contemporanilor lui Iisus, ci fiecare dintre noi purtăm o parte din această vină, căci, ori de câte ori suntem răi, egoiști, hulitori de Dumnezeu, necuviincioși cu cele sfinte, mândri și lacomi, adulteri, desfrânați, închinători la idoli, certăreți, gălăgioși, ucigași (Gal. 5, 19—21), îl răstignim a doua oară pe Fiul lui Dumnezeu și-L facem de batjocură, deschizând noi și noi răni în trupul său însângerat.

Ori de câte ori ni se vorbește despre cruce, suntem chemați să ne aplecăm cu mai multă luare aminte asupra noastră, asupra scăderilor și întunecimilor din ființa noastră; să recunoaștem cu sinceritate cât din vina răstignirii purtăm fiecare dintre noi, cât de aproape sau cât de departe suntem de Dumnezeu; cât și de câte ori îl răstignim și noi pe Fiul lui Dumnezeu?

Pr. N. Stoia

Cugetări din Pateric

Patericul s-a tipărit până la revoluție de trei ori: pentru prima oară la anul 1828, pentru a doua oară la anul 1913 și pentru a treia oară la anul 1930.

Patericele apărute s-au epuizat demult, iar ultimul se găsește foarte rar. Așa că noua ediție postrevoluționară este mai mult decât binevenită.

„Patericul, cuprinzând frumoase pilde și învățături de ale Cuvioșilor Părinți, care au strălucit și s-au nevoit în rugăciuni, privegheri, înfrânare, smerenie și osârdie, este o lectură negrăit de frumoasă și plină de adâncă înțelepciune" și pentru monahi și pentru mireni.

Patericul este cartea care cuprinde un tezaur de gândire, simțire și trăire creștină.

Ca importanță teologică, Patericul este, după Sf. Scriptură și Urmarea lui Hristos, a treia carte de căpătâi a monahilor și a mirenilor.

Prezentăm în lucrarea de față o parte din acest tezaur, după Patericul din anul 1930.

1. „Oriunde vei merge, pe Dumnezeu să-L aibi înaintea ta totdeauna. Și orice vei face ,să aibi mărturia din Sfintele Scripturi și ori în ce loc vei ședea, să nu te miști degrabă. Aceste trei păzește-le și te vei mântui". *(Ava Antonie).*

2. „Aceasta este lucrarea cea mare a omului, ca greșeala sa să o pună asupra sa înaintea lui Dumnezeu și să aștepte ispita până la răsuflarea cea mai de pe urmă" *(Ava Antonie).*

3. „Am văzut toate cursele vrăjmașului întinse pe pământ și suspinând am zis: oare cine poate să le treacă pe acestea? Și am auzit glas zicându-mi: Smerenia" *(Ava Antonie).*

4. „Sunt unii care și-au topit trupurile cu nevoința și pentru că nu au avut ei dreapta socoteală, departe de Dumnezeu s-au făcut" *(Ava Antonie).*

5. „De la aproapele este viața și moartea. Că de vom dobândi pe fratele, pe Dumnezeu dobândim, iar de vom sminti pe fratele, lui Hristos greșim" *(Ava Antonie).*

6. „Trei sunt mișcările trupești: una firească, alta din neluarea aminte a hranei și a treia de la draci" *(Ava Antonie).*

7. „Eu nu mă tem de Dumnezeu, ci Îl iubesc pe El. Că dragostea scoate afară frica" *(Ava Antonie).*

8. „Cel ce bate bucata de fier, întâi socotește cu mintea, ce va să facă: secere, cuțit sau topor? Așa și noi trebuie să socotim, care faptă bună uneltim, ca să nu ne ostenim în deșert" *(Ava Antonie).*

9. „Pe cât este cu putință, nevoiește-te, ca lucrarea ta cea din lăuntru să fie după Dumnezeu și să biruiască patimile cele din afară" *(Ava Arsenie).*

10. „Fără de păzirea Dumnezeieștilor porunci, nu sporește omul în nici o faptă bună" *(Ava Agaton).*

11. „Niciodată nu m-am culcat să dorm având (ceva) asupra cuiva, nici am lăsat pe cineva să se culce să doarmă având (ceva) asupra mea. Aceasta pe cât am putut" *(Ava Agaton).*

12. „Cuvântul eretic este despărțire de Dumnezeu și (eu) nu voiesc să mă despart de Dumnezeu" *(Ava Agaton).*

13. „Mâniosul măcar de va scula vreun mort, nu este primit la Dumnezeu" *(Ava Agaton).*

14. „Omul trebuie să ia aminte în tot ceasul la judecata lui Dumnezeu" *(Ava Agaton).*

15. „Pe cât trupul scade pe atâta sufletul crește" *(Ava Agaton).*

16. „Cine ia de la noi pe Dumnezeu? Dumnezeu este în chilie și Dumnezeu este în afară de chilie" *(Ava Daniil).*

17. „De nevoie este câștigarea cărților creștinești la cei ce pot să dobândească. Că și singura vedere a cărților mai pregătitori către păcate ne face pe noi și către dreptate ne îndeamnă să ne ridicăm" *(Epifanie, Episcopul Ciprului).*

(Va urma)

Culese de Protos. Ipolit Ciubotaru

*Spațiu locativ**

Cocioaba asta are doi pe doi.
E fără geam, pe jos e cu ciment.
Oricum ar fi, eu sunt ferit de ploi,
Dar nu văd stele, nu văd firmament.

O pasăre să fiu, o, cât aș vrea!
Să am al ei, al păsării talent.
Să locuiesc pe-o ramură cu ea,
Să văd o stea, un colț de firmament.

Petre Pascu

București,
1954—1964

* Poezie scrisă la eliberarea mea din pușcărie la 7 aprilie 1954. O detenție, fără judecată, de 4 1/2 ani. La eliberare mi se luase locuința. Am locuit 10 ani într-o cămăruță de serviciu urcând scări laterale strâmte până la etajul 2, în strada Constantin Nacu, nr. 4, București.

Cu o licență a Universității din București, eram muncitor necalificat, cu spatele, la Fabrica de ulei „13 decembrie", în capitală.

DIN SF. SCRIPTURĂ:

Din pricina banilor mulți au păcătuit și cine caută să se îmbogățească își întoarce ochiul de la dreptate.

(Înțelepciunea lui Solomon 27, 1)

Fiule, păstrează-ți întreagă floarea vârstei tale și nu da altora tăria ta.

(Înțelepciunea lui Solomon 26, 21)

La început de an școlar

„I-a fost drag" (Marcu 10, 21)

Înainte de a încresta câteva gânduri, acum la început de an școlar, să ne fie îngăduită o mică întâmplare petrecută la o oră de fizică, la care profesorul a vorbit elevilor despre proprietățile unor corpuri de a se dilata la căldură și de a se contracta sau comprima la frig. După terminarea lecției, profesorul a întrebat:

— Ei, care puteți să-mi dați un exemplu.

Dintr-o bancă cam din fundul clasei un elev ridică mâna. Ia spune Ionică, zice profesorul.

— Vacanța, răspunde copilul.

— Păi cum vacanța, întreabă profesorul contrariat.

— Bine, domnule profesor. Iarna când este frig vacanța este scurtă, adică se contractă, iar vara când este cald vacanța este lungă, adică se dilată.

Iată că așa dilatată cum a fost vacanța de vară s-a terminat totuși și începe un nou an școlar. De câte ori întâlnesc copiii dimineața cu ghiozdanele în spate grăbindu-se spre școală, îmi vine în minte imaginea roții olarului, care modelează lutul după ceea ce-și propune să facă, potrivit cu capacitatea sa creatoare. Cam acest lucru îl face școala, acum sprijinită și de Biserică, care, și ca construcții, în Transilvania mai ales, au fost totdeauna alăturea. De aceea, din astfel de motive și din alte considerații mai superioare, în perioada materialismului ateu rugam adesea cadrele didactice pe care le cunoșteam, învățători și profesori, să nu spună copiilor că nu există Dumnezeu, pentru că spun o gravă minciună și își fac un mare păcat.

Simțim atâția dintre noi durerile multiple ale acestor ani de tranziție, dar peste ele trebuie să recunoaștem că din punct de vedere spiritual am dobândit un mare câștig și anume: reintroducerea Religiei în școală, odată cu care copiii noștri încep să-și redobândească echilibrul lăuntric, pe care atâția dintre ei l-au pierdut în epoca atee. Manifestările cu totul ieșite din comun ale unora sunt cât se poate de grăitoare în acest sens. Orizontul lor intelectual se lărgește acum, încep să înțeleagă mai bine sensul vieții, cine suntem și care ne este rostul în lume, inimile încep să se încălzească și să vibreze din nou la durerile și bucuriile semenilor, la frumusețile autentice ale vieții, să știe ce este credința în Dumnezeu și valorile izvorâte din ea: blândețea, mila, smerenia, cinstea, dreptatea, munca, bărbăția, dragostea adevărată și atâtea alte virtuți creștinești, tradiționale românești, care începuseră a fi uitate, ba uneori luate chiar în deșert.

Avem încredere că, cu ajutorul bunului nostru Părinte ceresc care ne-a cuprins totdeauna în dragostea Sa nemărginită, forțele morale ale poporului român vor crește și se vor afirma plenar din nou, așa cum au fost ele vădite pe tot parcursul istoriei sale bimilenare, că vom întâlni tot mai mulți tineri preocupați de idealuri înalte, așa cum stă bine adevăratei tinerețe, tineri asemeni celui descris de Sf. Evanghelii (Matei 19, 20), dornic de-o viață spirituală superioară, preocupat de mântuirea sa, despre care Sf. Evanghelist Marcu ne spune că, privind spre el, i-a fost „drag" (Marcu 10, 21) Mântuitorului Iisus Hristos. Într-adevăr, omenește grăind, Iisus-Domnul nostru s-a aplecat parcă cu mai multă înțelegere față de tineri, ca să nu mai spunem că pe copii și i-a dorit mereu în jurul Său. „Fericit este pământul carele ține pe trupul său oameni buni, lucrători și harnici economi. Fericit este neamul acela carele are credincioși patrioți și oameni întru științe luminați" — spunea la vremea sa luminatul dascăl din Avrig, diaconul Gheorghe Lazăr, de la a cărui moarte tocmai se împlinesc în aceste zile 170 de ani, adresându-se „de toată cinstea vrednică tinerime". Pentru realizarea acestor minunate idealuri își propune să ajute și ora de Religie, să-i apropie pe tineri de Dumnezeu, de Iisus Hristos-Domnul, idealul nostru suprem, care spune oricărui tânăr căzut de astăzi: „Tinere ție îți grăiesc, scoală-te!" (Luca 7, 14), ridică-te din mocirla în care ai căzut, vino-ți în fire, vino la lumină, privește în Sus, căci cine „are nădejdea aceasta întrânsul se curățește pe sine, precum și El este curat" (I Ioan 3, 3).

De aceea Biserica se străduiește să-și împlinească în modul cel mai corespunzător posibil această nobilă îndatorire. Spre deosebire de anii trecuți când a organizat cursuri speciale în acest scop, în anul acesta Arhiepiscopia Sibiului de pildă a organizat trei serii de examene, prin care s-a testat pregătirea unor persoane laice pentru a preda Religia, acolo unde preoții sau alți teologi nu pot acoperi necesarul de cadre spre a preda această materie. În acest scop a trimis la centrele protopopești încă de la începutul lunii iulie o tematică și bibliografia cuvenită pentru pregătirea examenului menționat. Desigur că problema se va rezolva cât de cât mulțumitor, în marile orașe mai ales, în momentul în care Facultățile noastre de Teologie vor da licențiați având și pregătirea pedagogică necesară, iar Școlile normale absolvente care au făcut în mod sistematic Religie în toți cei patru ani, care vor putea preda această materie la clasele I—IV. S-au tipărit și s-au expediat spre a fi distribuite copiilor manualele de religie pentru clasele I—III, așteptându-le și pe celelalte.

Ne bucură de bună seamă faptul că, cu nr. 10.398 din 17 august 1993, Ministerul Învățământului a încuviințat ca, începând cu anul școlar 1993—1994, „educația moral-religioasă" să se numească „Religie", cu trecerea ei în catalog, notarea și promovarea ca pentru orice obiect de învățământ, participarea profesorilor de Religie la ședințele consiliului profesoral etc., ceea ce înseamnă responsabilități mărite din partea preoților și a tuturor persoanelor care predau Religia, personalitatea catehetului; cunoștințele sale, modul de predare, dragostea sa de copii, punctualitatea, ținuta fizică și morală ș.a., având un rol determinant în reușita acestei negrăit de importante lucrări.

Fie deci ca luminile Celui Atotputernic să se reverse din plin în sufletele elevilor ca și în ale dascălilor lor, pentru ca voia Sa cea sfântă față de noi oamenii să fie cât mai bine și corect cunoscută, spre binefăcătoare rodire aici și-n veșnicie.

Pr. Gh. Papuc

Resfințirea bisericii din Mărtănuș, prot. Sf. Gheorghe

Fiind aproape de zona Vrancei și veche de aproape 200 de ani, biserica „Adormirea Maicii Domnului" din parohia Mărtănuș, jud. Covasna, a fost puternis afectată de ultimul cutremur din țara noastră. Printr-un efort financiar deosebit din partea celor puțin peste 40 familii de români din localitate, a altor mărtănușeni plecați în țară și a unor tineri, prin alergăturile preotului Moșuț Iov și vrednicului epitrop Constantin Suvejan, biserica a fost reparată capital și repusă astfel în stare de funcționare.

Din încredințarea Î.P.S. Mitropolit Antonie, biserica a fost resfințită de către P.S. Episcop-vicar Serafim Făgărășanul, Duminică, 12 septembrie 1993.

Răspunsurile au fost date de obștea credincioșilor prezenți. A fost de față și maica Elena Quintin, călugăriță romano-catolică din Franța aflată în vizită în România.

La momentul cuvenit C. diacon ing. Vasile Câmpeanu a fost hirotonit întru preot, pe seama parohiei Toderița, prot. Făgăraș.

La priceasnă a predicat P.C. cons. *Gh. Papuc*, iar la sfârșitul Sf Liturghii cuvânt de învățătură a rostit P.S. Episcop-vicar *Serafim Făgărășanul*. Au mai vorbit: C. pr. *I. Tămaș* (Vâlcele) în numele prot. Sf. Gheorghe, C. pr. *Moșuț Iov* și dl. epitrop *C. Suvejan*.

C. pr. I. Moșuț a fost distins și hirotesit întru „iconom", acte de prețuire înmânându-se d-lui epitrop C. Suvejan, Consiliului și Comitetului parohial.

Simțăminte de dragoste creștinească și evlavie față de Biserica Ortodoxă și bogăția ei spirituală a exprimat în l. franceză la agapa care a urmat și maica E. Quintin, precum și meșterul Sebestyén Arpad, care a condus lucrările de restaurare a bisericii.

La întoarcerea spre Sibiu, P.S. Episcop-vicar și însoțitorii au vizitat șantierul de la noua biserică ortodoxă care se ridică în orașul Covasna-Voinești.

CUVÂNT PĂRINTESC CĂTRE SFATUL FRĂȚESC PE ȚARĂ ȘI CĂTRE TOȚI MEMBRII OASTEI DOMNULUI

La împlinirea a trei ani și jumătate de când Oastea Domnului și-a reluat activitatea legală în cadrul Bisericii Ortodoxe Române, ca mișcare de renaștere spirituală în duhul Sfintei Evanghelii și a predaniilor strămoșești, Sfântul Sinod, întrunit la 6—8 iulie a.c., constată cu multă satisfacție aportul pozitiv pe care lucrarea acestei Asociații îl aduce la procesul de renaștere spirituală a neamului românesc, nu mai puțin râvna cu care membrii ei, frați și surori, dezvoltă misionarismul laic în scopul aducerii la credința mântuitoare și la virtutea creștină a cât mai multora din cei ce zac încă în bezna necredinței și păcatului.

Cu deplină încredere în capacitatea Sfatului frățesc pe țară, din care fac parte clerici și mireni, de a împlini rolul de conducere care îi este atribuit prin Statut, Sfântul Sinod înțelege ca și de acum înainte să acorde întregul său sprijin Oastei Domnului, văzând în ea unul din factorii cei mai activi, pentru împlinirea poruncii Domnului ca toți credincioșii să-L mărturisească înaintea oamenilor (Matei 10, 32—33). În același timp, Sfântul Sinod nu poate rămâne nesimțitor la neajunsurile cu care se confruntă Sfatul Frățesc pe Țară și unele filiale din țară, atât din cauza abaterilor săvârșite de unii frați de la dreapta învățătură a Bisericii, cât și a unor acțiuni dezbinatoare sau chiar abuzuri apărute în vremea din urmă. Deși regretabile și mult păgubitoare, Sfântul Sinod este convins că până la urmă, asemenea neajunsuri vor putea fi înlăturate. Tocmai de aceea, luând cunoștință de efectul lor negativ, își îndreaptă cuvântul părintesc spre toți cei care le-au provocat și îi cheamă la păstrarea unității în duhul păcii, la cunoașterea și trăirea autentică a învățăturii Bisericii, la părăsirea oricărei mândrii izvorâtoare de separări și fracționări. Întâmpinând intenția Sfatului Frățesc pe Țară, Sfântul Sinod binecuvintează inițiativa convocării Congresului prevăzut de art. 21 al Statutului „pentru buna îndrumare a membrilor Oastei Domnului și pentru deplina unitate de acțiune", neuitând că pentru fiecare ostaș „criteriul fundamental este lepădarea de păcat, mărturisirea și trăirea cât mai autentică a credinței ortodoxe, așa cum se găsește ea exprimată în Sfânta Scriptură și în Sfânta Tradiție a Bisericii" (art. 11).

Fierbinte rugăm pe Dumnezeu să-și reverse harul și darurile Sale bogate asupra tuturor fraților și surorilor din Oastea Domnului, ajutându-i să-și împlinească făgăduințele din momentul aderării la această mișcare atât de promițătoare pentru Biserica bună și străbună a neamului românesc.

SFÂNTUL SINOD AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

Pentru unitatea de neam și de credință

(urmare din pag. a 3-a)

66—67 din Roma, când vorbea de unii așa-ziși creștini care „după poftele lor *își vor alege învățători care să le gâdile auzul* și își vor întoarce urechile de la adevăr, plecându-se spre bazme" (II Tim. 3, 3—4), cuvinte care parcă ar fi rostite în zilele noastre. Prin urmare nu orice credință este mântuitoare, nu orice „Evanghelie" tălmăcită după mintea fiecăruia, ci numai cea propovăduită de Mântuitorul, de Sfinții Săi Apostoli și urmașii lor direcți, ierarhia Bisericii celei nedespărțite, cum tot Sf. Apostol Pavel ne încredințează: „Vă arăt vouă, fraților, Evanghelia pe care am binevestit-o vouă, pe care ați primit-o și întru care stați *și prin care vă mântuiți, dacă o țineți cum am binevestit-o vouă*, căci altfel, numai în zadar ați crezut" (I Cor. 15, 1—2).

Așa cum își pregătea ucenicii pentru patimile Sale, Iisus-Domnul nostru ne pune și pe noi în gardă, dacă se poate spune astfel, de aceste rătăciri de la dreapta credință, atunci când ne vorbește de sminteli, de abateri de la „învățătura cea sănătoasă" (Tit. 1, 9), cea adevărată, cea descoperită nouă prin proorocii V. Testament și în chip deplin și pentru totdeauna, chiar de El, Fiul lui Dumnezeu întrupat, când zice: *„Vai lumii de sminteli. Că smintelile trebuie să vină, dar vai omului aceluia prin care vine sminteala!"* (Matei 18, 7).

Iată că de astfel de „sminteli" nu suntem scutiți nici noi, mai ales în aceste zile. Căci deși se știe că poporul român s-a născut creștin, că învățătura creștină, a Bisericii celei una și nedespărțite din vremea Sinoadelor ecumenice, a pătruns adânc în întreaga sa ființă psihofizică, evidentă fiind în omenia și toate creațiile sale, că primele semințe evanghelice au fost aruncate pe pământul țării noastre încă de Sf. Apostol Andrei, că românii cunosc pe Dumnezeu și voia Lui, crescuți fiind în dragostea, în „frica" de El de către „bătrânească și curata și cinstita noastră Lege" (Oct. Goga), credința ortodoxă, totuși credincioșii noștri ne semnalează permanent sila care li se face, pe trenuri, prin gări, pe la ușile caselor lor, de tot felul de „propovăduitori", de „evangheliști" veniți din toată lumea, ca și când am fi un neam care acum trebuie încreștinat. De bună seamă că toate aceste acțiuni urmăresc scopuri prozelitiste, câștigarea de adepți ca să-i rupă de la sânul Bisericii și al neamului din care fac parte, ca să nu spunem mai mult, că parcă este un complot pus la cale pe undeva pentru fărâmițarea și destrămarea acestui popor.

Mare ne-a fost mirarea de pildă, ceea ce ne-a determinat de altfel să încrestăm aceste rânduri, când în una din zilele lui iulie a.c. la intrarea în sala de mese de la marele și renumitul și încărcatul de bun nume spital de cardiologie din Covasna un afiș emanat de la „Alianța evanghelică" și scris într-o limbă românească stâlcită, chema la o adunare de „evanghelizare" în fața corturilor din „Valea Zânelor", în timp ce în bisericile din localitate, indiferent de confesiune, se țineau sf. slujbe.

Ziarul „Oltpress" din Slatina, nr. 874/1993, ca de altfel și altele, semnala nemulțumirea unor credincioși față de unii „care și-au instalat cortul la strandul din Slatina și pretind că ne fac cunoscut Cuvântul lui Dumnezeu". La acest început de toamnă pe unele străzi din Brașov fluturau pânze întinse de-a curmezișul străzii, ca la o campanie electorală sau ca și când anunți un spectacol de circ, pe care era scris: „Isus iartă și vindecă"... Oare Mântuitorul Iisus Hristos vindecă la porunca unor așa-ziși „evanghelești", când știm că chiar atunci când a petrecut printre noi în chip văzut făcea minuni numai în anumite împrejurări?! Oare prin toate acestea nu se calcă porunca a 3-a din Decalog: „Să nu iei numele Domnului Dumnezeului tău în deșert". Oare acesta este înțelesul libertății pentru care fiii Bisericii noastre au suferit atât de mult și au dat atâtea jertfe?

La Centrul mitropolitan din Sibiu s-au înregistrat de curând memorii ale parohiilor Sita Buzăului și Zăbrătău, din prot. Sf. Gheorghe, însoțite de sute de semnături ale credincioșilor noștri din zonă, care se plâng de tulburarea pe care le-o fac unii așa-ziși creștini instalați în corturi pe malul Buzăului, chipurile spre a „boteza", oameni cu totul străini de parohiile menționate, acțiuni care reprezintă nu numai abuzuri, ci și o jignire a poporului român creștin de aproape 2000 de ani și a Bisericii sale, a mitropolitului Varlaam, a lui Coresi, a mitropolitului Simion Ștefan, a celor ce au tradus Sf. Scriptură în limba română acum peste 300 de ani, și au păstrat nealterat textul ei, a sfinților și martirilor noștri, a Sfinților Brâncoveni, care au preferat să-și dea viața decât să se lepede de credința ortodoxă și de neamul lor.

Vor acești oameni să se reboteze? Îi privește, dar s-o facă în casele lor de rugăciuni care le sunt rânduite după lege, nu pe teritoriul parohiilor noastre, tulburându-ne credincioșii și pe preoții lor.

Știm că libertatea de conștiință este garantată prin lege, și în privința aceasta poporul nostru a dat dovadă de o toleranță poate unică, dar să-și practice fiecare credința în ograda sa proprie, în biserica sau casa sa de rugăciuni, fără manifestări provocatoare și tulburătoare pentru alți credincioși care-și trăiesc în liniște și respect de ceilalți credința lor în Dumnezeu.

Nădăjduim că noua Lege a cultelor, în curs de elaborare, va pune capăt acestor manifestări prozelitiste de pe cursul apelor, de pe străzi și din alte locuri publice, manifestări care nu au nimic comun cu credința „cea sănătoasă", despre care am vorbit, urmărind doar fărâmițarea neamului și a credinței sale străbune.

Este momentul, credem, să ne reamintim în această privință și de ceea ce marele Eminescu scria în 30 ianuarie 1880: „Unitatea de limbă, unitate de Biserică, iată în scurte vorbe un întreg program pentru apărarea naționalității române amenințate".

Prin Apostolul care s-a citit la Sf. Liturghie din prima Duminică a lui septembrie, Sf. Apostol Pavel ne atenționează și pe noi: *„Privegheați, fiți statornici în credință, îmbărbătați-vă, întăriți-vă"* (II Cor. 16, 13).

Câteva cunoștințe despre Palestina biblică

(Lecție de religie)

1. Organizarea clasei pentru lecție (Rugăciunea de intrare în clasă, pregătirea materialului didactic: harta cu Palestina biblică).

2. Verificarea temei și a cunoștințelor predate în lecția trecută.

3. *Legătura cu lecția precedentă, sau cu cunoștințele anterioare.*

Am văzut în lecțiile trecute că dintre toate popoarele de pe fața pământului, Dumnezeu a ales un popor anume, pe care l-a pregătit în mod special, pentru a primi pe Fiul Său, Mântuitorul nostru Iisus Hristos, cel ce avea să ne răscumpere din robia păcatului și a morții. Acest popor a fost poporul evreu sau Israel. Poporul evreu a trăit în timp și a avut o istorie deosebit de zbuciumată. Locul unde a trăit se numește Palestina.

4. *Comunicarea subiectului lecției noi și a obiectivelor urmărite (se va scrie pe tablă).*

Astăzi vom încerca să aflăm câte ceva despre Palestina biblică.

5. *Dirijarea învățării. Comunicarea noilor cunoștințe.*

Palestina este țara pe teritoriul căreia s-a scris Sfânta Scriptură. Este așezată acolo unde se întâlnesc două mari continente: Asia și Africa, mai exact pe țărmul estic al Mării Mediterane. Să privim harta, să o localizăm și acum să vedem cu cine se învecinează: la nord, cu Munții Liban, la sud cu Pustiul Arabiei, la vest, cu Marea Galileii, Iordan și Marea Moartă. În trecut Palestina avea un important rol comercial, deoarece pe teritoriul ei, trecea calea care lega Africa și Europa de Îndepărtatul Orient, așa cum se vede și pe hartă.

Această țară nu s-a numit din totdeauna „Palestina". Să vedem care a fost numele ei inițial și cum a ajuns să fie denumită Palestina.

Observăm pe hartă că această țară are o poziție mai joasă față de Podișul Siriei cu care se învecinează la sud. De aceea ea a fost cunoscută sub numele de „Canaan" adică „Țara de jos". Era o țară foarte frumoasă fiind formată din munți, câmpii, râuri, lacuri. De asemenea era bogată în pește, citrice, măsline și era în același timp foarte roditoare. Pe drept cuvânt se spunea despre ea că este țara unde „curge lapte și miere".

În vremurile foarte îndepărtate, Canaanul era împărțit în triburi conduse de către un bătrân al său. Acest fapt a provocat mari neajunsuri evreilor, deoarece pe timp de război nu aveau o conducere unitară pentru a-și apăra țara. Și să știți copii, că au fost multe popoare care au râvnit la ea pentru bogățiile și frumusețile sale. Printre aceste popoare se numără îndeosebi egiptenii, babilonienii, asirienii, care au dus în robie poporul evreu. La această țară a mai râvnit, mai târziu, așa cum era de așteptat, Imperiul Roman, care fiind în culmea puterii sale, în timpul Mântuitorului, o cucerește și o transformă în provincie romană, totodată punându-i numele „Palestina".

Țara Palestinei a fost adeseori supranumită și „Țara Sfântă". Pe de o parte de către evrei, deoarece aici se află Ierusalimul — capitala religioasă a țării — și Templul Sfânt. Pe de altă parte de către creștini, deoarece aici s-a născut și activat Mântuitorul lumii, Domnul nostru Iisus Hristos.

La început regatul evreu era împărțit în 31 de regate-cetăți, în fruntea cărora se afla câte un rege.

Pe timpul Mântuitorului, lucrurile se vor schimba. Stăpânitorii au împărțit Palestina în trei provincii: în nord era Galileea, în sud se afla Iudeea, iar în centru Samaria, așa cum observăm pe hartă. Uneori, de Palestina a aparținut și această fâșie de pământ, așezată la est de Iordan, care se numește Pereea.

Cei dintâi locuitori ai acestei țări au fost cananeiți. De asemenea s-au perindat și alte popoare migratoare, pe teritoriul acestei țări, cum ar fi filistenii și hiții.

Așa cum am amintit, Palestina era o țară foarte frumoasă, înzestrată parcă anume de Dumnezeu pentru „poporul ales", cu toate frumusețile naturale.

În această privință sunt caracteristici munții care însă au înălțimi mici, până la 300 m. Printre cei mai cunoscuți se numără Muntele Măslinilor — bogat în măsline și Muntele Taborului — de pe vârful căruia se vede întreaga țară.

De la nord-vest la sud-est, Palestina este străbătută de o vale frumoasă și deosebit de roditoare.

În relieful țării se integrează și pustiurile. Dar la vechii evrei pustiul avea un alt înțeles decât cel pe care-l cunoaștem noi. Astfel, nu este ca și pustiul Sahara, un loc secetos, arid, lipsit total de vegetație. Pentru evrei, pustiul era fie un loc nelucrat, acoperit cu ierburi și străbătut de turmele care-l păsteau, fie un loc stâncos.

Aceste forme de relief sunt scăldate de ape curgătoare, cea mai importantă fiind Iordanul. Izvorăște din Munții Hermon, șerpuiește ca o panglică pe întreg teritoriul țării, și se varsă în Marea Moartă.

Clima din această țară este blândă ,tropicală cu vânturi specifice care dezvoltă două anotimpuri: unul umed care începe prin octombrie, cu ploi și temperaturi scăzute și care ține până în martie. Ploile târzii de după echinocțiul de primăvară favorizează umezeala atât de necesară cultivării plantelor, mai ales a cerealelor.

Anotimpul fierbinte este cuprins în perioada mai—octombrie și face ca ploile să fie foarte rare, roua o binecuvântare, iar apa un adevărat dar divin. Astfel fântânile constituie o adevărată bogăție, iar apa este păstrată în burdufuri din piele de capră. Tot în acest anotimp se semnalau mari diferențe de temperatură între zi și noapte.

Există însă unele particularități în ce privește clima. Astfel, pe țărmul Mării Mediterane, clima este mai secetoasă și mai caldă. În mijlocul țării, însă, fiind o regiune muntoasă, clima este mai răcoroasă și mai umedă; iar în Valea Iordanului climatul este într-adevăr tropical.

Astfel, în Palestina se dezvoltă o floră și o faună specifică ținuturilor mediteraneene.

Flora cuprinde citrice, printre care: portocalul, lămâiul, bananierul, cocotierul și firește măslinul (din ale cărui roade se obține uleiul de măsline), cultura cerealelor ocupă primul loc în provincia Galileea numită și „grânarul țării".

Fauna Palestinei prezintă o varietate în timp. Astfel, la început erau animalele, precum leul și leopardul. Dar acestea au dispărut luându-le locul cerbul, căprioara, iepurele, vulpea, șacalul. Dintre târâtoarele specifice acestui ținut sunt vipera palestiniană, scorpionul, cameleonul, vipera cu corn ș.a. Însă, caracteristica ținuturilor din această țară a fost și este cămila, un animal atât de rezistent și de des folosit. Calul era un animal foarte pretențios și nu era crescut aici. Era chiar înlăturat, reprezentând pentru evrei un simbol al mândriei. Interesant este că dacă în prada de război intrau și caii, evreii îi omorau, tăindu-le venele de la picioare.

Dragi copii, am vorbit despre localizarea geografică, climă, faună, floră; să vedem în continuare ce se poate spune despre oamenii care alcătuiau poporul evreu.

În ceea ce privește ocupația lor, la loc de frunte stă agricultura, creșterea vitelor și pescuitul. Pe lângă acestea ,mai sunt și altele preluate de la popoarele păgâne vecine, precum dulgheritul de la babilonieni. Totodată, datorită drumului comercial ce trecea prin Palestina, evreii vor deveni, cu trecerea timpului, foarte buni negustori (comercianți).

Să vedem acum câte ceva despre îmbrăcămintea evreilor. Vă amintiți când spuneam că în Palestina zilele erau foarte călduroase. Astfel, bărbații purtau o tunică de bumbac, lungă până la genunchi, peste care se încingeau cu un brâu. Deasupra purtau un veșmânt, pe care cei săraci îl foloseau adesea și ca acoperământ în timpul nopților răcoroase. În picioare purtau sandale, confecționate din curele de piele, iar cei săraci umblau desculți.

Evreii nu erau pretențioși nici în ceea ce privește alimentația. Se hrăneau mai ales cu pâine proaspătă din grâu sau secară, dospită sau nedospită, care de multe ori era amestecată cu făină de fasole sau linte. Din hrana consumată în timpul zilei mai făceau parte: smochinele, strugurii ,pepenii, curmalele și laptele de oi sau de capre. Masa principală era cea servită în răcoarea serii. Bogații serveau carne de miel sau ied și vin, în timp ce săracii se mulțumeau să înmoaie pîinea în lapte sau oțet. Nu lipseau de la masă, desigur, mierea de albine și peștele. Caracteristic evreilor era faptul că ei considerau carnea de porc și cea a tuturor animalelor cu copita despicată, ca fiind o interdicție categorică a Legii. Evreii obișnuiau ca înainte și după masă să se spele îndelung pe mâini, după care stăpânul casei rostea rugăciunea. Ei se așezau la masă, după obiceiul persan, adică culcați și sprijiniți pe mâna stângă ,iar cu mâna dreaptă consumau hrana.

În altă ordine de idei, și în Palestina îi regăsim pe sclavi, dar aici aveau un statut aparte. Situația lor era mai ușoară decât a celor din popoarele învecinate. Aici existau și legi pentru apărarea drepturilor sclavilor. De pildă, dacă stăpânul își bătea sclavul și-l lăsa infirm, trebuia să-l elibereze numaidecât. De asemenea, dacă un stăpân își omora sclavul, era ucis și el.

Să vedem acum, copii, ce fel de obiceiuri caracterizează acest popor. În primul rând amintim căsătoria. La evrei căsătoria era monogamă (adică între un singur bărbat și o singură femeie). Era interzisă categoric, căsătoria între evrei și păgâni. Logodna preceda căsătoria și dura câteva luni, până la un an. Darul cel mai de preț erau copiii. Familiile fără copii erau considerate blestemate de Dumnezeu. Un aspect aparte, îl avea așa numita „căsătorie de levirat" sau „de cumnat". In acest caz, dacă un om murea fără să aibă copii, conform Legii, fratele lui avea obligația să se căsătorească cu soția acestuia și să-i ridice urmași care să-i poarte numele.

Oamenii care locuiau în Palestina erau foarte respectuoși unii cu alții. Acest respect se referea la salut, ospitalitate și onoruri publice.

Să vedem, copii, oare cum se salutau evreii? Cea mai populară formă de salut: „șalom!" adică „pace", la care cel salutat răspundea cu „șalom uvraha" adică „pace și binecuvântare!" La despărțire cel mai bătrân spunea celui mai tânăr: „lek le șalom!" adică „mergi în pace!" De obicei, salutul era însoțit și de gesturi largi de reverență cum ar fi plecarea capului sau a corpului.

Semnul cel mai deosebit de cinstire și ospitalitate arătat cuiva, era atunci când gazda se dezbrăca de haina de deasupra și o oferea vizitatorului, precum și spălarea picioarelor oaspeților mai deosebiți.

Onoruri publice se aduceau persoanelor oficiale (regi, demnitari, soli), precum și armatelor ce se întorceau victorioase din război.

Din nefericire, însă, nu lipseau bolile, cele mai răspândite fiind: ciuma, lepra, holera, paralizia. Acestea erau molipsitoare și făceau ravagii în regiunile asupra cărora se abăteau. Un loc aparte îl ocupau bolile psihice, cea mai grea fiind epilepsia. Bolnavii de epilepsie erau considerați stăpâniți de demoni.

Cei ce mureau erau îngropați imediat după deces. Sicriele se foloseau numai pentru cei bogați, iar înmormântarea era simplă. În perioada cât evreii au stat în Egipt, morții lor erau păstrați mai mult timp, fiind îmbălsămați cu miresme. Conform religiei evreilor, atingerea de cei morți era considerată drept necurăție.

Doliul după cei decedați se ținea șapte zile. Se caracteriza prin sfâșierea veșmintelor, smulgerea părului, a bărbii, îmbrăcarea în sac și presărarea de cenușă pe cap.

Este de remarcat că toată viața publică și particulară a evreilor se desfășura după Legea Domnului. Încă din vechime exista un loc special de rugăciune: la început era cortul sfânt, un loc de dimensiuni mai mici, împărțit în două încăperi: Sfânta și Sfânta Sfintelor. În jurul lui se afla o curte. Mai târziu a fost ridicat celebrul Templu din Ierusalim, zidit după modelul Cortului Sfânt. În fiecare localitate din Palestina era câte o sinagogă adică loc de adunare, rugăciune și predicare a cuvântului lui Dumnezeu. Erau conduse de rabini, adică de învățători ai Legii lui Dumnezeu, care puteau fi și laici. Serviciul religios consta din rugăciuni, citiri și tălmăciri ale Legii și proorocilor. Serviciul religios avea loc îndeosebi sâmbăta.

6. *Fixarea cunoștințelor.*

Cum se numește țara în care trăia poporul evreu? (Se numea Canaan apoi ,după ocupația romană s-a numit Palestina și în prezent se numește Israel). Ce aspecte am dezbătut din punct de vedere geografic? (Localizare, învecinare, forme de relief, climă, floră, faună). Ce am învățat în legătură cu locuitorii acestei țări? (Despre modul lor de viață, îmbrăcăminte, hrană și în mod special, cultul religios). Unde își desfășurau evreii actele de cult? (La început la Cortul Sfânt, apoi în Templul Sfânt din Ierusalim, ca și în sinagogi). Cum se desfășura viața publică și particulară? (Viața publică și particulară se desfășura după Legea Domnului).

Temă pentru acasă.

Încercați să desenați harta Palestinei și să o coloriți diferit pe regiuni.

Rugăciunea la ieșirea din clasă.

Preot prof. Sorin Cosma

Preoți, sate și școli românești în S-Estul Transilvaniei la mijlocul sec. trecut

A venit toamna, au început școlile!

Așa a fost de sute de ani și la români, așa e la început de toamnă 1993. Bucuria copiilor, emoția părinților, melancoliile poeților au fost întotdeauna dublate de *grija* pentru școală. Dacă-n lumea toată a fost așa, la români nu a fost altfel. La transilvăneni însă grijile au fost mai mari și în sud-estul acestui spațiu de țară românească ele au fost mai complexe decât altundeva. Trebuie să fi fost deosebit de mari greutățile românilor din curbura intracarpatică dacă ele se manifestă, fie și în alte chipuri, cum cu îngrijorare constatăm, până în zilele noastre.

Dintotdeauna, în primele rânduri ale bătăliei pentru bunul mers al școlilor au fost slujitorii Bisericii. În urmă cu aproape un secol și jumătate, după ce alte veacuri înainte au fost „învățători", preoții devin acum „directori locali" (fiecare pentru școala locală a confesiunii sale); unii devin „inspectori școlari" (fiecare protopop pentru toate școlile din satele sieși subordonate). De la înălțimea funcției lor, a răspunderii și experienței acumulate de-a lungul timpului, aceștia s-au străduit să înlăture piedicile ce erau și se puneau în calea învățământului românesc. Exemplificăm printr-o patriotică, practică și... poetică circulară din anul 1841 în care se vede cum înțelegerea pentru problemele țăranului român nu înlocuiește grija pentru cultivarea școlii: „Precum se arată Toamna aceasta de Patro(a)nă înspre o parte cruțării cheltuielilor pentru nutrețul vitelor... de cealaltă parte este păgubitoare întru hrănirea sufletelor tinerilor cu învățătura, căci românii noștri numai atunci își trimit pruncii la învățătură, când se află pământul coperit cu zăpadă (...)".[1] Printre documentele „școlare" sunt și numeroase cereri pentru recensământul populației și clădirilor școlare. Impresionant e apelul din toamna anului 1849 când se cerea să se vadă „(...) pe unde au mai rămas casăle de școală, ne arse de rebeli, să se dreagă și să se pue în stare bună (...)",[2] iar unde nu-s, să se ia măsurile cele mai potrivite ca, degrabă, în toate satele să aibă și românii școli.

Dar cum funcționau școlile românești din ținutul Trei Scaune de pildă în deceniul 6 al secolului trecut?

Fără-ndoială, atunci, ca și înainte și Doamne! ca și acum, deosebit de greu. Pentru construcția lăcașurilor de școală românilor le era interzis să-și procure piatră din râuri și lemne din păduri, afectarea de terenuri corespunzătoare era deosebit de restrictivă, sătenii care lucrau la zidirea școlilor românești nu erau scutiți de „lucru satului". Dascăli buni nu puteau fi ținuți în aceste sate pentru că nici veniturile nu li se asigurau și nici ei nu erau scutiți de lucrările obștești cum erau scutiți dascălii ce serveau la școlile celorlalte nații. Spre deosebire de satele din Prefectura Brașov „unde sunt români amestecați cu sași" și unde se „dă ajutoriu la dascăli și la școalele române" din casa alodială, în celelalte sate, singurii care trebuie să-și întrețină școlile cu dascăli cu tot sunt bieții țărani români, deși ei sunt cei mai activi contribuabili și prestatori de servicii în folosul obștilor. Nici lemne pentru încălzirea sălilor de clasă nu au. De la Sibiu sunt îndemnați să ceară ca „lemnele pentru încălzit școala să le ceară de la Tistia politicească a locului, de acolo *a să da de unde și școalele altor nații cu noi împreună lăcuitoare să încălzesc*" (sn)[3]. Iată ce-și doreau românii: egalitate cu conaționalii,

(Continuare în pag. a 7-a)

Prof. Ana Grama

1 Mitropolia Ardealului Sibiu. „Protocolul poruncilor" din Boroșneul Mic, Ms. 89, fila 9. Toate documentele citate provin din acest fond.
2 Idem, filia 99. 3 Ibidem.

Omul dreptății după Pildele lui Solomon

În istoria poporului evreu domnia lui Solomon (sec. X î.Hr.) a însemnat o etapă de înflorire, de pace și binecuvântare pentru Israel. Solomon a desăvârșit opera tatălui său David, numele lui fiind în cinste la toate popoarele. A cerut de la Dumnezeu înțelepciune și, fiind iubitor de dreptate, celelalte i s-au adăugat. Mulți veneau să-i asculte înțelepciunea (III Regi 4, 34), să-i admire vastele cunoștințe pe care le avea și pătrunderea judecăților sale drepte, să-i guste frumusețea teologică și morală a învățăturilor. Nici un rege nu l-a egalat. Cei 40 de ani de domnie au înscris un nume și o epocă în istoria lui Israel, epocă atât de sugestiv caracterizată de aghiograful biblic: „era liniște în țara lui Iuda și fiecare trăia sub vița sa de vie și sub smochinul său" (III Regi 4, 25).

Pildele lui Solomon formează o carte inspirată din canonul biblic vechitestamentar al cărei cuprins, de-o adâncă bogăție morală, dezvăluie îndemnuri pline de zidire pentru viața de fiecare zi a omului credincios, a omului care ascultă și împlinește poruncile Domnului Dumnezeu, dar și pentru orice om iubitor de bine și lucrător de dreptate. *Omul înțelept* este ilustrat în Pilde ca *om al dreptății*, înțelepciunea și dreptatea fiind trăsăturile lui de caracter fundamentale. Sfântul Vasile cel Mare a numit înțelepciunea Pildelor „o știință a lucrurilor dumnezeiești și omenești, nu atât speculative cât practice", tocmai prin experiența de viață care răzbate din cuprinsul acestei cărți.

Omul înțelept și virtuos se ferește de rău, alege și înfăptuiește binele și dreptatea, respectă și apără viața și bunurile aproapelui său, este milostiv față de cei săraci și neajutorați. El știe că dreptatea vine de la Dumnezeul dreptății, de la Cel care lucrează pururea cele bune și este drept în judecățile Lui (Ps. 118, 137) și este încredințat că umblând drept pe căile poruncilor „va trăi în pace și de rele nu se va teme" (Pilde 1, 33).

Omul dreptății este omul iubirii, este omul însetat de adevăr, cumpătat, cu inima curată, cinstit și moral în viața de familie. Dreptatea pe care o lucrează el în toate compartimentele vieții, deși are un puternic temei religios, hrănit și susținut de credința în adevăratul Dumnezeu, totuși este surprinsă în Pildele lui Solomon mai mult în răsfrângerile ei sociale și colective, fiind virtutea care normează relațiile dintre oameni, zidind unitatea dintre ei și aducând prinos de pace, înțelegere și bunăstare.

Dumnezeu păzește căile celor drepți, îi conduce la mântuire și este scut pentru cei care umblă pe calea desăvârșirii (Pilde 2, 7—8; 2, 20; 4, 26—28). Ei vor locui pământul (Pilde 2, 21), căci umblă cu dreptate și nu au părăsit mila și adevărul. Unii ca aceștia „au sufletele luminate și dreptatea le luminează faptele și ajung la viață" — zice Procopie de Gaza.

Frumusețea literară, privirile comparative, adesea în antiteză, sunt note caracteristice multor pilde. Astfel, calea drepților este ca zarea dimineții, iar calea celor fărădelege ca întunericul (Pilde 4, 18); limba celui drept este argint curat și înțelepciune rodește, pe când limba celor nelegiuiți va fi smulsă (Pilde 10, 31); gura omului drept este izvor de viață, pe când a celor ce umblă cu fărădelege este izvor de nedreptate (Pilde 10, 11 și 16). Cu aspre cuvinte este condamnată nedreptatea și asuprirea, lăcomia, înșelătoria și minciuna, ca unele ce sunt străine structurii de caracter a unui om adevărat. „Bogatul care asuprește pe cel sărac este ca ploaia care trântește totul la pământ" (Pilde 28, 3); câștigul nelegiuit îl urăște Domnul, iar răsplată adevărată va fi pentru cel ce seamănă dreptate (Pilde 11, 18); bogatul care se închide în sine, care se zgârcește și nu ajută pe cel în necaz și lipsă, va fi îndepărtat de la fața Domnului, iar omul milostiv mult bine își face pentru sufletul său (Pilde 11, 24—26). Dreptatea și milostenia scapă de la moarte, pe când comorile dobândite prin fărădelegi nu sunt de nici un folos (Pilde 10, 2). Sfântul Ioan Gură de Aur zice că: „virtutea este cea care aduce moartea păcatelor, iar adevărata dreptate pe mulți la viață veșnică i-a mutat".

Numai acolo unde stăpânește dreptatea ,unde crește numărul oamenilor drepți poate fi pace și înțelegere. Înțeleptul afirmă că și în sfera relațiilor comerciale dreptatea trebuie să fie prezentă: „cântarul drept și cântărirea dreaptă sunt de la Domnul, iar greutățile și cântarele înșelătoare sunt urâciune înaintea lui Dumnezeu" (Pilde 20, 23). Omul drept și înțelept este omul plin de virtute, căci „virtutea este roada dreptății" — zice Origen. În schimb, omul nelegiuit, omul care lucrează fărădelege, este plin de poftele răutății și va fi bătut de toiagul mâniei lui Dumnezeu (Pilde 22, 8).

Din exemplele citate mai sus și din lectura pe care fiecare credincios este îndemnat să o facă Pildelor lui Solomon se poate vedea că, în imagini de rară frumusețe, pline de ziditoare povățuiri morale, este zugrăvit chipul *omului drept*, iubitor de bine, adevăr și înțelepciune, un om care rămâne ancorat în credința cea dreaptă în Domnul Dumnezeu și cu ajutorul Lui lucrează în concretul vieții fapte de lumină, fapte de bunătate și dreptate, spre slava Părintelui ceresc, spre binele și folosul tuturor.

Drd. Eugen Moraru

† Preotul Ioan Șuteu

În ziua de 28 iulie 1993 a trecut hotarele existenței pământești bunul și harnicul preot Șuteu Ioan de la parohia Vârghiș, prot. Sf. Gheorghe.

Născut în anul 1923 în localitatea Vidrașău-Luduș, a înscris pe firul vieții 70 de ani, aflându-se în pregătire de pensionare.

A fost în slujba Bisericii pe care a servit-o cu devotament statornic 36 de ani. Și-a desfășurat activitatea în comuna Vârghiș, județul Covasna, o parohie cu mari dificultăți materiale și financiare. Aceasta a însumat doar 34 de familii, multe din ele — mixte.

Viața i-a fost modestă. În casa parohială a viețuit singur pentru că era văduv de 21 de ani. Și a murit singur, neștiut, mai multe zile, de obștea creștinească pe care a păstorit-o.

În ziua prohodirii, părintele Eugen Dragoș de la Baraolt a încrestat momente biografice și aspecte ale activității adormitului. Cuvinte de prețuire au rostit și preoții unitarieni din localitate. În încheiere, părintele protopop a subliniat activitatea ecumenistă a părintelui adormit și a îndemnat pe cei prezenți, circa 40 persoane, spre raporturi creștinești.

Pentru devotamentul său față de credincioșii avuți spre păstorire și față de Biserica al cărei fiu a fost, Centrul arhiepiscopesc i-a acordat distincția de „iconom stavrofor", de care însă n-a mai apucat să se bucure

Preoțimea din protopopiatul Sf. Gheorghe îi va păstra vie memoria, rămânând un exemplu de dăruire în slujba Mântuitorului Hristos, precum spune un tropar de la slujba înmormântării preoților: „În credință și dragoste, în nădejde și în blândețe, în curățenie și în vrednicie preoțească, cu bună cinste te-ai înfrumusețat, pururea pomenite. Pentru aceasta prea veșnicul Dumnezeu, căruia ai și slujit, va așeza sufletul tău în loc luminos și vesel, unde drepții se odihnesc și vei dobândi de la Hristos, la judecată, iertare și mare milă".

Dumnezeu să-l odihnească cu drepții!

Preot prot. Gh. Rățulea

PROVERBE ROMÂNEȘTI:

— Cine ajută curând dă îndoit.
— Tinerii, înaintea bătrânilor, să aibă urechi nu gură.
— De faci astăzi cuiva bine
Mâine de la altu-ți vine.
— Nu poți zice cuiva: „Fii curat!"
Dacă pe față nu te-ai spălat.
— Cine defaimă pe altul înaintea ta, el și pe tine o să te defaime înaintea altuia.
— Cu ochii altora poți să-ți vezi mai bine defectele.
— Urmează celui înțelept și te ia după cel drept.
— Cumpăna nepoate / E bună la toate.
— Copilul se învață, când nu se răsfață.
— Cine crede că a isprăvit de învățat putea nici să nu înceapă.
— Cine vorbește multe, ori știe multe ori minte multe.

Sfințirea bisericii din Malnaș – Băi, prot. Sf. Gheorghe

Nu departe de defileul Oltului de la Tușnad, pe șoseaua care urcă dinspre Sf. Gheorghe spre depresiunea Ciucului, așezarea Malnaș-Băi dăinuie și ea din străvechime, apele sale tămăduitoare de dureri trupești apropiindu-se de cele de la băile Coronca din vecinătate, existente încă pe vremea romanilor.

La Malnaș-Băi a existat o veche biserică ortodoxă, păstrându-se și astăzi amintirea locului unde a fost așezată. În ultima perioadă, fostul nostru preot din Micfalău, N. Goja, cu sprijinul material al unor protopopiate din Arhiepiscopia Sibiului a cumpărat o casă în care s-a amenajat o capelă. În ultimul deceniu, P. Cuv. protos. Gavril Grigore Todea, actualul paroh de la Malnaș-Băi, a înnoit totul, casa parohială etc., iar pe locul capelei a fost construită o biserică nouă, care a fost apoi împodobită cu o foarte plăcută pictură în fresco, executată de pictorul Liviu Dumbravă din Gura Humorului. Malnaș-Băi a devenit astfel nu numai o oază de însănătoșire trupească, ci și una de întremare sufletească, lucru atât de necesar în zilele noastre și cu deosebire în zona respectivă, unde procesul de deznaționalizare a românilor este, din nefericire, destul de evident și astăzi. Socotim potrivit să încrestăm faptul că în pictura bisericii au fost cuprinse și chipurile multor sfinți români, ca și ale unor voievozi, întemeietori de țară.

În urma acestor lucrări, Duminică, 5 septembrie 1993, biserica cu hramul „Nașterea Maicii Domnului" din Malnaș-Băi a fost sfințită de Î. P. S. Mitropolit Antonie al Transilvaniei, înconjurat de un sobor de preoți și diaconi, între ei, vicar și consilieri de la Centrul arhiepiscopesc.

A participat o mare mulțime de credincioși din zonă și din toată țara, între ei și oaspeți de peste hotare; părintele romano-catolic Gabriel Bunge de la Mănăstirea Sancta Croce — Reverendo Capriasca (Elveția) și dl. Kurt Sproll din Lugano (Elveția).

Au fost prezenți de asemenea autoritățile locale, în frunte cu dl. prefect Adrian Cășuneanu.

După slujba de sfințire a bisericii, Sf. Liturghie s-a desfășurat sub cerul liber, care, prin purtarea de grijă a Celui Atotputernic, și-a ținut băierele legate exact până la terminarea programului, când a început ploaia.

Răspunsurile au fost date înălțător de corul mixt al bisericii din Brașovul Vechi, dirijat de dl. C. Bădărău și venit cu binecuvântarea P. C. pr. I. Comșa.

La momentul potrivit, C. diacon Ștefan Popica a fost hirotonit întru preot pe seama parohiei Bran-Simon, bis. veche.

Întrucât o bună parte din sf. slujbă s-a transmis și la radio, la mijlocul Sf. Liturghii Î. P. S. Mitropolit *Antonie* a rostit un bogat și foarte ziditor cuvânt de învățătură, în care, după ce a felicitat pe pr. Todea pentru ceea ce a realizat la Malnaș-Băi, atât pe plan gospodăresc, cât și misionar-pastoral, a zăbovit cu deosebire asupra puterii rugăciunii, asupra puterii lui Dumnezeu vădită în tot ce ne înconjoară, asupra predicii Maicii Domnului: „Faceți tot ce vă va spune", subliniind porunca Mântuitorului de a fi buni, de a nu ne urî, de a sta fără teamă unul lângă celălalt.

La sfârșitul Sf. Liturghii a vorbit P. C. prot. *Gh. Rățulea* (Sf. Gheorghe), care a subliniat importanța momentului și apoi P. Cuv. protos. *Gr. Todea*, care a mulțumit Î. P. S. Sale și oaspeților pentru participare și tuturor celor ce i-au stat în ajutor într-un fel sau altul, P. Cuv. Sale înmânându-i-se apoi din partea Î. P. S. Sale un act special de prețuire.

După îndătinata agapă, sub sprânceana serii, la întoarcerea spre Sibiu, Î. P. S. Mitropolit Antonie a cercetat biserica parohială din Micfalău, parohie vacantă de mai mulți ani, unde s-a întreținut cu credincioșii prezenți, în numele cărora dl. epitrop *Deac Alexandru* a exprimat dorința de a avea cât mai curând un preot stabil.

P.

† Pr. Iconom stavr. Virgil - Nicolae Goția

Vineri, 3 septembrie 1993, vrednicul preot Virgil Goția de la parohia Întorsura Buzăului, jud. Covasna, a închis pentru totdeauna ochii săi trupești la un spital din Iași, unde se afla internat doar de câteva zile pentru unele investigații medicale.

Vestea trecerii sale la cele veșnice a venit ca un trăznet din senin, cum zice românul, pentru familia sa, pentru credincioșii săi, pentru preoții din zonă, pentru care a fost ca un adevărat tată, pentru colegii săi, și pentru toți cei ce l-au cunoscut. Aceasta pentru că părintele Goția era de o inepuizabilă voiciune, de un optimism sănătos, izvorât din obârșia sa țărănească ,din formația sa creștinească și din înțelegerea misiunii sale preoțești. Prin trecerea pe tărâmul veșniciei lasă în urma sa un negrait gol, care se va resimți multă vreme.

*

Părintele Virgil Goția s-a născut în 22 octombrie 1927 în localitatea Răhău, jud. Alba, din părinții Petru și Ana, țărani, tatăl său fiind și cântăreț bisericesc. Școala primară a urmat-o în satul natal, gimnaziul la Sebeș-Alba, liceul la Orăștie și Facultatea de Teologie din Sibiu.

După terminarea studiilor se căsătorește cu Maria Bâscă tot din Răhău, care îi va fi sprijin apropiat și devotat în cei peste 40 de ani de preoție ai adormitului întru Domnul Virgil-Nicolae Goția.

Plecată din vestul ei, în anul 1952 tânăra familie Goția a descins la marginea răsăriteană a Arhiepiscopiei de Alba Iulia și Sibiu, cum se numea atunci, în parohia Întorsura Buzăului, unde harul preoției s-a dovedit cât se poate de roditor în obștea credincioșilor încredințată spre păstorire, căsnicia fiindu-le binecuvântată cu un fiu, Ștefan.

Încă din primii ani ai păstoririi sale, părintele Goția s-a dovedit cu adevărat un preot cu vocație, care, pe tot parcursul activității sale, „s-a făcut tuturor toate", după cuvântul Sf. Apostol Pavel, ca pe cât mai mulți să dobândească pentru Hristos-Domnul. Tot după cuvântul Sf. Apostol Pavel, inima sa largă cuprindea, fără a se simți strâmtorat nici unul, pe credincioșii săi, spre binele cărora s-a revărsat fără cruțare, „cheltuindu-se" pe sine (II Cor. 12, 14—16) într-o slujire preoțească și lucrare pastorală exemplară.

Ca și inima, și casa părintelui Goția era deschisă pentru oricine îi trecea pragul, bucurându-se de o caldă ospitalitate, iar cei ce i-au bătut la ușă nu au fost puțini, ierarhi, preoți, studenți teologi și alți călători prin zonă.

În tot timpul activității sale pastorale, părintele Goția s-a implicat, cu toate riscurile pe care le comporta, și în educația religioasă a copiilor, după Revoluția română având în maximă atenție orele de Religie, fiind mult apreciat de cadrele didactice din localitate, necruțându-și punga în a-și premia copiii.

Părintele Goția a însemnat totodată un colaborator de seamă al protopopiatului Sf. Gheorghe, a cărui activitate a sprijinit-o atât pe plan pastoral, îndemnându-i cu dragoste pe preoții mai tineri din jur, cât și pe plan gospodăresc, casa sa parohială fiind un fel de subdepozit de lumânări și alte materiale bisericești de unde se aprovizionau preoții de pe Buzae.

A eliberat casa parohială în care a funcționat mult timp poșta locală, pe care a pus-o apoi într-o deplină stare de funcționare, a împrejmuit cimitirul în mijlocul căruia a ridicat o capelă mortuară, o adevărată biserică, a pictat biserica mare.

*

Slujba înmormântării a fost săvârșită luni, 6 septembrie 1993, de către un sobor de peste 30 de preoți, între ei P. C. profesori I. Floca și C. Voicu, P. C. vicar A. Rădulet, P. C. consilieri Gh. Papuc și S. Săsăujan.

La sfârșit, P. C. arhid. prof. I. Floca a dat citire scrisorii de condoleanțe adresată familiei de către Î. P. S. Mitropolit Antonie.

Au vorbit apoi P. C. pr. A. Rădulet, în numele Centrului eparhial; P. C. pr. Gh. Papuc, în numele colegilor și prietenilor; P. C. pr. P. Dumbravă, fost protopop la Sf. Gheorghe; P. C. pr. Gh. Rățulea, actualul protopop al prot. Sf. Gheorghe; P. C. pr. D. Comșa, care, în calitate de vecin de parohie, a făcut o amplă prezentare a vieții și activității adormitului întru Domnul preot Virgil Goția, și dl. Gh. Baciu, primarul orașului Întorsura Buzăului.

Purtat pe umeri de preoți, după ce s-a înconjurat biserica, sicriul cu rămășițele pamântești ale neuitatului preot Virgil-Nicolae Goția a fost așezat în mormântul din fața bisericii, până la învierea de obște.

Dumnezeu să-i facă parte de bucuria aleșilor Săi!

Pr. Gh. P.

Preoți, sate și școli românești...

(Urmare din pag. a 6-a)

stare de care au fost privați de o orânduire feudală nedreaptă și, în ultima vreme, tot mai anacronică.

Ne-am oprit asupra tabloului școlilor românești din acest spațiu și de la această dată pentru că deținem câteva informații inedite deosebit de concrete pe care ni le oferă, în cadrul unei statistici școlare, tot într-un octombrie ,dar în urmă cu 135 de ani, protopopul Ioan Petric, inspectorul școlar al protopopiatului al 2-lea al Brașovului.[4] Despre satul Apața, de exemplu, din Pretura Feldioara, unde era director local preotul Avram Comșa, iar învățător Neculau Munteanu, care „au absolvit gimnaziul mic", aflăm că avea școlarizați 17 „prunci" și 9 „prunce", iar leafa dascălului, 60 fl., provenea „de la popor".

Din Pretura „Sepsi Sent Gyorghiului", tot Prefectura Brașov, lui Ioan Petric îi sunt subordonate 5 sate cu 10 „filii". În tabelele statistice, la rubrica 13, „Însemnări", se specifică: „În satele următoare din săcuime nu se dă nici un ajutoriu din casăle alodiale nici la dascăli, nici la școale". Iată satele numite de Ioan Petric:

— „Kikiș materă. Jarcoș Sago, Bastelec filii", unde Ilie Murzea era și director și învățător alături de adjunctul Dumitru Stoean; amândoi „vorbesc și scriu limba română și maghiară". Aveau 37 elevi, „umblători la școală", și primeau 42 cr. v.a. de la școlari.

— „Uzon materă. Sântion et Labosfalău, Komălau filii" unde preot era Veniamin Popovici și învățător Ioan Papuc, care vorbea și scria în limbile română și maghiară „și a învățat și puțină retorică". Avea 29 elevi și primea tot 42 cr. v.a. „de la popor sau de la părinții școlarului".

— „Lisnău materă. Bicfalău, Măgheruș filii". Preot director era aici Gheorghe Popovici și învățător tot un Popovici, de data asta un Ion care avea și el cunoștințe de limba română și maghiară dar, la cei 10 elevi era plătit de „școlari" fără a se preciza suma.

— „Doboli de Jos materă. Hiafalău, Sentkirali filii". Preotul Ioan Popescu îndeplinea și funcția de dascăl, avea cunoștințele celorlalți, iar la 34 de școlari era plătit tot... nedefinit.

— „Dobârlău. Bastelac filia". Aici era preot Avram Comșea. Învățători sunt doi: Ioan Comșea și Nicolae Colceru, școliți și plătiți ca cei de mai sus. Aveau câte 36 și, respectiv, 39 elevi.

Inspector școlar pentru Pretura „Trei Scaune" era protopopul Neculai Popescu din „Kezdi Mărtănuș", care i-a urmat lui Petru Pop din Brețcu. El trimite la Sibiu „Protocolul școalelor" abia în decembrie. Spicuim din acesta:

— „Kezdi Vasarheliilui. Kezdi Mărtănuș". Au preot pe numitul protopop și învățători pe capelanul Nicolaie Popescu și Ioan Popescu. „Cvalificația dascălilor" este însemnată cu „bun", leafa e „de la un copil 1 fl. m.c., din scaunul bisericii jumătate și jumătate de la sat", la cei 53 elevi.

— „Orașul Brețcu" are preoți pe fostul protopop și pe Spiridon Damian, iar învățători pe capelanii Alexie Verzea și Spiridon Damian. Dacă leafa și „cvalificația" e la fel ca mai sus, numărul elevilor e de 122.

— La „Also Cernaton", (Cernatul de Jos n.n.), unde e preot Dimitrie Popovici, învățător e dascălul Andrei Soare cu o „cvalificație" mai „de mijloc", care nici nu are mai mult de 13 copii la școală.

— La Covasna învățătorul Ioan Gridean are 42 elevi.

În Pretura de care ne ocupăm mai funcționau școli românești, întreținute tot de părinții copiilor, după cum urmează:

La Zagon cu 46 elevi, la Păpăuți cu 19, la Sita Buzăului cu 55, la Întorsura Buzăului cu 56, la Boroșneul Mic cu 46.

Toate cele de mai sus le cunoaștem din „Statistica școlară" pe anul școlar 1858—1859.

Pentru anul 1861 deținem un document mai deosebit, nu mai puțin interesant însă. Este vorba despre „Însemnarea satelor câte familii are, câți copii harnici de școală, câți bani esu pe an de la cei cu copii și fără copii, câtu e leafa dascălului și câtu prisosesce pentru fondul școlii?" alcătuita de același neobosit prot. Ioan Petric. În 1861 fusese investit cu responsabilitatea a 21 sate din Sfântul Gheorghe și Trei Scaune. Pentru a avea o imagine cât mai exactă despre ele, la început face o vizită în toate parohiile și după aceea, în cunoștință de cauză, expune observațiile ce se impun și propune soluții pentru depășirea greutăților în sus-pomenita „Însemnare".[5] Din cele 12 rubrici ale acestui document, 10 reprezintă dorințele autorului, necesitățile de dotare a școlilor, *programul* preconizat pentru ca, în lipsa oricărui ajutor de la oficialități, școlile românești să supraviețuiască, mai ales că în acei ani întreaga societate românească a cunoscut o oarecare înviorare în existența sa, care a culminat cu „Dieta de la Sibiu". Două rubrici, și anume cele ce se referă la numărul familiilor și al „pruncilor harnici de școală", nu pot fi decât *conforme cu realitatea* știind că Ioan Petric a fost personal în fiecare sat, după un grafic dinainte stabilit, s-a întâlnit cu oficialitățile locale și a verificat toate documentele comunităților românești.

Iată situația câtorva din „Însemnarea" lui Ioan Petric:

Dăbârlău + filia are 115 familii și 100 „prunci harnici de școală"; Lisnău + 2 filii 102 fam., 60 elevi Kis Boroșneu 121 fam., 60 elevi; Zagonu 117 familii, 50 elevi Apața 72 familii, 30 elevi; Doboli de Jos 130 familii, 60 elevi Kikiș filie 106 familii 60 elevi; Ozun 2 filii, 130 fam., 60 elevi Cernatu de Josu 84 fam., 30 elevi; Brețcu 301 familii, 122 elevi Covasna 200 familii, 60 elevi.

Unele diferențe dintre datele „Statisticii școlare" și „Insemnarea" lui Ioan Petric provin din dezvoltarea socială, și școlară, facilitată de cei trei ani de „deschidere" spre anumite libertăți în Transilvania. Trebuie să mai reținem însă și aceea că, în vreme ce primul document înregistra *realul*, copii școlarizați, Ioan Petric înregistra potențialul, copii care *ar fi trebuit* să meargă la școli românești. Dar unii copii nu puteau frecventa școala din motive materiale, alții se orientaseră spre școli ungurești, în primul rând pentru că acestea funcționau cu certitudine și în bune condiții, pe când cele românești puteau ușor să-și închidă porțile din lipsa condițiilor materiale și a lipsei de cadre. Motivele, acestea și încă altele, trebuie expuse cu alt prilej detaliat pentru că ele nu reflectă „lipsă de patriotism" și slăbiciune din partea românească, ci vehementă acțiune de deznaționalizare, practicată prin cele mai subtile, dar și atroce mijloace.

N.B. La mijlocul secolului al XIX-lea o carte costa între cca. 30 cr. va. — 6 fl. va.

Am păstrat în text numele localităților așa cum le-au scris emitenții documentelor. Nominalizăm mai jos localitățile din text identificate după „Dicționarul localităților din Ardeal" datorat lui Ioan Suciu, cu raionul din care făceau parte la data editării dicționarului:

Apața (Brașov), Bicfalau (r. Tg. Secuiesc), Boroșneul Mic (idem), Cernatul de Jos (idem), Chichiș (idem), Comolău (r. Sf. Gheorghe), Dobârlău (r. Tg. Secuiesc), Dobolii de Jos (r. Sf. Gheorghe), Lisnău (r. Tg. Secuiesc), Măgheruș (idem), Mărtănuș (idem), Ozun (r. Sf. Gheorghe), Păpăuți (r. Tg. Secuiesc) Sita Buzăului (idem), Zagon (idem). Sâncraiu = Sentkirali = Sfântul Gheorghe Sântion Luncă = laboșfalău (r. Sf. Gheorghe). Tg. Secuiesc = Kezdi Vasarhelli.

4 „Statistica școalelor", Nr. conz. 851, 1858.

5 Ms. 89, fila 156—157. N. Albu în a sa „Istoria școalelor...", București, 1971, se referă mai mult la învățământul „unit". Lacunele din lucrarea sa sunt dăunatoare pentru că ele există în aceeași măsură în care cartea pare a ilustra documentat tema propusă prin titlu.

Nota red.: Boroșneul Mic, Cernatul de Jos, Lisnău, Bicfalău și alte localități, toate astăzi în jud. Covasna, aveau, după cum rezultă din acest articol, mulți elevi și foarte mulți locuitori români, iar astăzi, la numai o sută și ceva de ani, nu mai avem aproape nici unul, cum este cazul la Boroșneul Mic.

Se pune deci firesc întrebarea: *Cine pe cine asimilează?*

INFORMAŢII

— Sâmbătă, 31 iulie a.c., Înalt Prea Sfinţitul Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, a participat la festivitatea înălţării în grad a promoţiei „Marea Unire 75" de ofiţeri şi subofiţeri din Garnizoana Sibiu. Festivitatea a avut loc la Institutul Militar „Nicolae Bălcescu" din Sibiu.

După oficierea unui scurt serviciu religios, Î. P. S. Sa s-a adresat cu un cuvânt tinerilor absolvenţi.

— Duminică, 1 august a.c., Î. P. S. Sa a săvârşit Sf. Liturghie arhierească în biserica cu hramul „Sf. Treime" din parohia Vale, prot. Săliște. Cu acest prilej Î. P. S. Sa a rostit un ales cuvânt de învăţătură legat de rugăciunea domnească „Tatăl nostru". P. C. paroh Ioan Munteanu a fost hirotesit întru „iconom stavrofor". Au fost acordate acte de apreciere Consiliului parohial, Comitetului parohial şi altor credincioşi care au contribuit la lucrările de restaurare a picturii bisericii parohiale monument-istoric, recent sfinţită.

La Sf. Liturghie a participat şi dl. Ilie Feraru din Detroit (S.U.A.), care a dat şi răspunsurile la strană.

A fost oficiat un parastas pentru epitropul Nartea Oprea.

În aceeaşi zi, Î. P. S. Sa a vizitat Schitul Sibiel, Schitul Orlat, precum şi Mănăstirea Brâncoveanu — Sâmbăta de Sus.

— Joi, 5 august a.c., Î. P. S. Sa a prezidat lucrările Consiliului Eparhial Sibiu.

— Sâmbătă, 7 august a.c., Î. P. S. Sa a făcut o vizită canonică la Mănăstirea Brâncoveanu — Sâmbăta de Sus, jud. Braşov.

— Duminică, 8 august a.c., Î. P. S. Sa a luat parte la Sf. Liturghie în Catedrala mitropolitană din Sibiu, rostind cuvânt de învăţătură legat de pericopa evanghelică a Duminicii a XX-a după Rusalii. În aceeaşi zi Î. P. S. Sa a făcut o vizită canonică la Mănăstirea Brâncoveanu, precum şi la Schitul Păltiniş, unde a avut o întâlnire cu dl. Andrei Pleşu.

— Miercuri, 11 august, Î. P. S. Sa a luat parte la lucrările Sinodului permanent al Bisericii Ortodoxe Române.

— Joi, 12 august a.c., Î. P. S. Sa împreună cu membrii Sinodului permanent a luat parte la primirea Sanctităţii Sale, Bartolomeos I, Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului.

— Luni, 16 august, Î. P. S. Mitropolit Antonie a însoţit delegaţia oficială a celor două Biserici, care a vizitat Reşedinţa episcopală din Alba Iulia, Mânăstirea Râmeţ şi Reşedinţa arhiepiscopală din Cluj.

— Marţi, 17 august, Î. P. S. Sa a luat parte la recepţia oficială oferită de Patriarhia Română în onoarea Sanctităţii Sale, Patriarhul Ecumenic Bartolomeos I al Constantinopolului.

— Miercuri, 18 august, Î. P. S. Sa a luat parte la şedinţa solemnă a Sf. Sinod la care a fost prezentă şi delegaţia Patriarhiei Ecumenice.

În aceeaşi zi după masă Î. P. S. Sa împreună cu ceilalţi membri ai Sf. Sinod au condus la aeroport pe S. S. Bartolomeos, Patriarhul Constantinopolului.

— Vineri, 20 august, Î. P. S. Sa a primit la Reşedinţa mitropolitană din Sibiu pe dl. Victor Opanski, consilier prezidenţial.

— Luni, 23 august, Î. P. S. Sa a prezidat lucrările Permanenţei Consiliului Eparhial Sibiu. În aceeaşi zi Î. P. S. Sa a primit pe dl. Dumitru Pop-Ciocoi, Rectorul Universităţii Sibiu.

Tot în aceeaşi zi, Î. P. S. Sa a făcut o vizită canonică la Mănăstirea Brâncoveanu — Sâmbăta de Sus.

— Marţi, 24 august a.c., Î. P. S. Sa a vizitat Mânăstirea Cheia, Mânăstirea Suzana unde s-a întâlnit cu P. S. Roman Ialomiţeanul, vicarul arhiepiscopiei Bucureştilor, precum şi Mânăstirea Zamfira.

— Miercuri, 25 august a.c., Î. P. S. Sa a susţinut la Universitatea Populară „Nicolae Iorga" din Vălenii de Munte, în cadrul cursurilor de vară, conferinţa cu tema: „Ortodoxia românească în vremea noastră".

— Duminică, 29 august a.c., Î. P. S. Sa a luat parte la Sf. Liturghie în catedrala mitropolitană din Sibiu, rostind un cuvânt de învăţătură legat de viaţa şi activitatea Sf. Ioan Botezătorul.

— Marţi, 31 august a.c., Î. P. S. Sa a făcut o vizită frăţească P. S. Episcop al Alba Iuliei. Împreună cu P. S. Andrei, Î. P. S. Sa a făcut apoi o vizită la Mănăstirea Râmeţ, unde a luat parte la slujba Utreniei, rostind un cuvânt de învăţătură despre smerenie şi ascultare adresat vieţuitoarelor din obştea mănăstirii.

— Sâmbătă, 4 septembrie a.c., Î. P. S. Sa a vizitat Mânăstirea Brâncoveanu — Sâmbăta de Sus, precum şi Schitul Predeal.

— Duminică, 5 septembrie, Î. P. S. Sa a oficiat slujba de sfinţire a noii biserici cu hramul „Naşterea Maicii Domnului" din parohia Malnaş-Băi, jud. Covasna, eveniment despre care apare un reportaj separat.

— Vineri, 10 septembrie, Î. P. S. Sa s-a întâlnit la Bucureşti cu Excelenţa Sa George Leonard Carey, Arhiepiscop de Canterbury, primatul Bisericii Anglicane aflat într-o vizită în ţara noastră.

—Duminică, 12 septembrie a.c., Î. P. S. Sa a oficiat slujba de sfinţire a bisericii cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" din parohia Arpaşul de Jos, jud. Sibiu, rostind cuvânt de învăţătură.

P. C. pr. paroh Liviu Dobrin a fost hirotesit întru „iconom stavrofor". Au fost acordate acte de apreciere Consiliului, Comitetului parohial şi epitropilor.

— Marţi, 14 septembrie a.c., Î. P. S. Sa a luat parte la Sf. Liturghie în catedrala mitropolitană din Sibiu rostind cuvânt de învăţătură legat de praznicul Înălţării Sf. Cruci. La sfârşitul Sf. Liturghii, P. C. pr. Gh. Streza, paroh la catedrala mitropolitană, a fost hirotesit întru „iconom stavrofor".

Arhid. Visarion Bălţat

La invitaţia P. S. Episcop Onufrie al Cernăuţilor şi Bucovinei, P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul a slujit Sf. Liturghie, Duminică 1 august 1993, în parohia Boian, înconjurat de un sobor numeros de preoţi şi de o mare mulţime de credincioşi. În seara precedentă, P. S. Sa a săvârşit Vecernia, după care a participat la o mare adunare a Oastei Domnului. Adunarea a continuat şi a doua zi după Sf. Liturghie, prilejuind întâlnirea fraţilor ostaşi din toate zonele locuite de români în Bucovina de Nord.

De ziua Sf. Prooroc Ilie (stil vechi), P. S. Sa a slujit din nou Sf. Liturghie la Boian, iar după masă a participat la o adunare a Oastei Domnului în parohia Stălineşti.

— În 6 august, de Schimbarea la Faţă a Mântuitorului, P. S. Sa a slujit Sf. Liturghie la mănăstirea „Acoperământul Maicii Domnului" de la Dejani — Făgăraş, în cadrul căreia a hirotonit întru diacon pe monahul Varlaam, vieţuitor al mănăstirii.

— Duminică, 8 august, P. S. Serafim a vizitat parohiile: Ileni, Făgăraş-Combinat, Beclean, Dridif, Voila, Voevodenii Mari, Voevodenii Mici, Pojorta, Gura Văii, Recea, Bucium, Şercăiţa, Ohaba, Şercaia şi Mândra, toate din protopopiatul Făgăraş. În fiecare parohie P. S. Sa a adresat un scurt cuvânt credincioşilor prezenţi la rugăciune.

— Joi, 12 august, P. S. Sa a primit un grup de 20 de austrieci catolici din Goratz şi Viena, interesaţi de cunoaşterea spiritualităţii ortodoxe româneşti.

După marele praznic al sfinţirii mănăstirii de la Sâmbăta, P. S. Serafim s-a întâlnit, la Sibiu, cu un grup de 30 de tineri, membri ai Comunităţii Sf. Egidio din Roma, cu care s-a întreţinut îndelung despre unitatea în credinţă şi datoria tuturor creştinilor de a lucra şi a se ruga pentru unirea tuturor Bisericilor.

— Duminică, 22 august, P. S. Sa a slujit Sf. Liturghie în parohia Boholţ (prot. Făgăraş), în cadrul căreia a hirotonit întru diacon pe tânărul teolog Ştefan Popica.

Seara, s-a săvârşit Vecernia la parohia Iaşi.

— La invitaţia Î. P. S Arhiepiscop Pimen al Sucevei şi Rădăuţilor, Duminică, 29 august, P. S. Episcop Serafim a slujit Sf. Liturghie în catedrala din Rădăuţi, după care a participat la o mare adunare a Oastei Domnului desfăşurată în faţa Catedralei datorită mulţimii credincioşilor prezenţi. P. S. Sa a vorbit atât la Sf. Liturghie, explicând pericopele evanghelice citite, cât şi în cadrul adunării Oastei Domnului, precizând atitudinea Sf. Sinod faţă de această mişcare religioasă cât şi datoriile „ostaşilor". Întâlnirea s-a încheiat cu slujba Vecerniei. Seara, P. S. Sa s-a întâlnit la Suceava cu Î. P. S. Arhiepiscop Pimen, cu care a discutat unele probleme privind activitatea Oastei Domnului în zonă.

Diac. Dumitru Dura

DIPLOMĂ DE ONOARE

CORESPONDENŢĂ

Î. P. S. Mitropolit Antonie a primit următoarea scrisoare:

Uniunea Ziariştilor Profesionişti din România
Nr. 315/1993

Stimate Dr. Antonie Plămădeală,

Avem deosebita plăcere să vă comunicăm hotărârea conducerii UNIUNII ZIARIŞTILOR PROFESIONIŞTI DIN ROMÂNIA de a vă acorda „Diploma de onoare" pentru întreaga activitate publicistică.

Festivitatea înmânării acestei distincţii va avea loc în ziua de 28 mai a.c., la orele 14, la Clubul U.Z.P. din Şoseaua Străulești nr. 4.

Rămânem în aşteptarea acceptului Dv., cu deosebită stimă,

PREŞEDINTELE UZP
s.s. Romeo Nădăşan

Î. P. S. a acceptat această distincţie dar n-a putut participa la festivitatea înmânării Diplomei aflându-se la acea dată în străinătate.

Diploma a fost încredinţată spre înmânare unei delegaţii de ziariști din Sibiu. Festivitatea a avut loc la Reşedinţa mitropolitană din Sibiu în ziua de 16 iulie a.c. Au fost prezenţi dl. Emil David, directorul Casei de Presă şi Editură „Tribuna", dl. Lucian Jiman, redactor şi membru în Comitetul director al U.Z.P., dl. Ioan Onuc Nemeş şi fotoreporterul dl. Fred Nuss.

Diploma poartă semnătura Preşedintelui juriului, dl. Neagu Udroiu şi a Preşedintelui UZP dl. Romeo Nădăşan.

Printre cei care au mai fost onoraţi cu o astfel de Diplomă se numără personalităţi de seamă ale culturii române: Geo Bogza, Eugen Simion, Ecaterina Oproiu, Romulus Rusan, Octavian Paler, Andrei Pleşu, Fănuş Neagu, Romulus Vulpescu, Cristian Ţopescu etc.

Uniunea Ziariştilor Profesionişti din România a acordat I. P. S. Antonie şi *„Certificatul de atestare nr. 0.119"* a profesiunii de ziarist, cu semnătură din partea Ministerului Muncii şi Protecţiei Sociale şi a dl. prof. dr. Mihai Miron, Preşedintele Comisiei de atestare.

Evenimentul înmânării Diplomei şi a Certificatului a fost consemnat pe prima pagină a ziarului sibian „Tribuna" sub semnătura dl. Ioan Onuc Nemeş, care a consemnat şi declaraţiile Î. P. S. Antonie făcute cu acest prilej. S-a reţinut drept titlu afirmaţia Î. P. S. Sale: *„Presa nu poate fi desprinsă de componenta morală"*.

* * *

OM AL ANULUI 1993

CORESPONDENŢĂ

Î. P. S. Mitropolit Antonie a primit nu de mult şi următoarea scrisoare:

11 iunie 1993

Institutul American Biografic

Către,
Dr. Antonie Plămădeală
Str. 1 Mai 24
2400 — SIBIU, România

Stimate Dr. Plămădeală:

Sunt bucuros să vă anunţ că aţi fost ales să vi se acorde prestigiosul titlu de OM AL ANULUI 1993. Consiliul Internaţional de Cercetare al Institutului a decis alegerea Dv. pe baza multiplelor Dv. realizări şi contribuţii către societate.

Avem plăcerea să cercetăm activitatea oamenilor din toată lumea pentru a alcătui lista celor mai importanţi dintre ei. Având a alcătui o listă cu un număr limitat de personalităţi cărora să le acordăm titlul de OM AL ANULUI, ne-a fost foarte greu cu adevărat. Am avut nevoie de îndelungi deliberări ca să-i putem alege pe cei cu deosebite realizări, oameni dedicaţi unor activităţi exemplare dintre cei mai buni pe care i-am selecţionat. Vă adresăm felicitări pentru alegerea Dv. printre aceştia.

Vă dorim succese în continuare.

Al Dv. cu sinceritate.
s.s. J. M. Evans
Vice Preşedinte Executiv

V. Alecsandri şi „Mioriţa"

Generaţia scriitorilor de la 1848: V. Alecsandri, A. Russo, C. Negruzzi, M. Kogălniceanu, N. Bălcescu, D. Bolintineanu, G. Bariţ şi alţii, interesaţi de folclor, au scris cu entuziasm rânduri pline de frumuseţe despre patrimoniul nostru popular, considerându-l ,fie izvor istoric, fie mijloc de inspiraţie poetică, fie prilej de mândrie naţională.

Evocându-şi lumea copilăriei cu prietenul ţigan Vasile Porojan, V. Alecsandri îşi amintea de Postolachi, un cobzar de ţară, iar una dintre fetele „giupânesii" Gahiţa „izbuti a fugi cu Didică scripcariul, de la care am adunat mai multe cântece poporale".

Într-o notă la balada *Mioriţei (Mioara)*, V. Alecsandri menţiona: „Această baladă mi-au fost adusă din munţii Sovejăi de D. A. Russo, care o descoperi [în 1846] împreună cu multe altele, în vremea cât au fost exilat pe nedreptate la mănăstirea Sovejăi". (După 16 ani a spus că a auzit-o el însuşi de la baciul Udrea de la o stână de pe muntele Ceahlău).

Cutreierând Moldova, împreună cu prieteni, ca să culeagă folclor, într-un iarmaroc a întâlnit un cântăreţ: „lăutarul ca să mă aducă în extaz, începe balada *Mioriţei*".

Din vremea pribegiei de la 1848, în casa Hurmuzăcheştilor de la Cernanca (lângă Cernăuţi), poetul mărturisea că în mijlocul tinerilor revoluţionari, într-o atmosferă folclorică a fost rugat „... a zice balada *Mioarei*. Deşi eu nu o ştiam întreagă pe de rost, totuşi vă spusei câteva părţi din ea, care deşteptară în voi o mare admirare pentru poezia poporală".

Poetul a publicat balada *Mioriţa* în foaia fraţilor Hurmuzachi: *Bucovina* din Cernăuţi, în 1850. Tot atunci, de la Iaşi, el comunica redactorului foii baladele publicate, printre care menţiona şi *„Mioriţa"*, apărută apoi în culegerile din 1852/53 şi 1866.

Bardul de la Mirceşti a relatat că în 1842 a asistat la unul din frumoasele spectacole ale naturii, când se aşeză „cu Udrea şi alţi păstori împrejurul unui foc mare", petrecând în cântece, când „Udrea îmi spuse că tatăl său ştia mulţime de balade".

Iar într-o notă insista iar: „Această baladă a *Dolcăi*, precum şi cea a *Mioriţei* le-am cules din gura unui baci, anume Udrea, de la stâna de pe muntele Ceahlău"..., ceea ce înseamnă că poetul a avut mai multe variante ale *Mioriţei:* aceea culeasă de A. Russo şi aceea, ori mai multe ,culese de el singur.

Într-un alt context, răspunzând unui cunoscut despre modul de „îndreptare" a poeziilor populare, V. Alecsandri arăta: „Comoara aparţine poporului, care singur este în stare să producă minunăţii aşa de originale; ... dacă natura binevoitoare m-ar fi înzestrat cu un geniu atât de mare, ca să compun o *Mioriţă*... m-aş fi simţit onorat şi-aş fi fost destul de egoist ca să le public sub numele meu".

În 1884 la *Ateneul Român*, poetul a ţinut o conferinţă arătând frumuseţea cântecelor populare, citind din baladele noastre, printre care şi din *Mioriţa*. Tot atunci fratele său, Iancu, scria: „... cine are *Mioriţa* la casa lui, să o puie la icoane...".

Motivul mioritic cuprinde mai multe tipuri, dar tradiţia a impus pe acela al lui V. Alecsandri.

Graţian Jucan

Semnalăm... Semnalăm...

A apărut în traducere românească una din cărţile de seamă ale culturii universale: AGONIA CREŞTINISMULUI, de Miguel de Unamuno (ed. Institutul european, Iaşi, 1993, 121 p., trad. de Radu I. Petrescu).

Este o carte a unui mare creştin despre tragicul existenţei care nu poate fi înţeles şi depăşit decât pentru cel care crede *„Credinţa... este voinţa de a şti care se preschimbă în voinţa de a iubi, este voinţa de a înţelege care devine înţelegerea voinţei, şi nu o dorinţă de a crede care sfârşeşte în neant"*.

Sensul cuvântului „agonie" din titlul cărţii este acela grecesc de „luptă", de „polemică", de luptă pentru clarificare, pentru înţelegere, pentru credinţă. Unamuno afirmă drepturile inimii împotriva unui creştinism raţionalizat sau social.

Cartea, aflându-se în atmosfera de care amintim, este evident o alcătuire din abisuri şi genune, din paradox şi clarobscur, dar esenţiale sunt străfulgerările egale cu extazul, care luminează dintr-odată totul. Scurt. O clipă. Dar o clipă pentru totdeauna.

*

În editura Mitropoliei Banatului (Timişoara, 1993) a apărut cartea pr. prof. Ioan G. Coman: „ŞI CUVÂNTUL TRUP S-A FĂCUT", cu subtitlul: *Hristologie şi Mariologie patristică* (432 p.).

E o carte absolut indispensabilă studenţilor teologi şi tuturor celor interesaţi de tainele credinţei ortodoxe desigur expuse la nivel înalt. Sunt, în general, cursuri ţinute doctoranzilor adunate, după cum reiese din prefaţă, chiar de autor înainte de a trece în veşnicie.

Părintele I. G. Coman a fost unul din marii profesori de Teologie ai Bisericii noastre şi ne bucurăm că Mitropolia Banatului i-a valorificat manuscrisul rămas nepublicat în volum, în timpul vieţii sale.

*

Literatorul (nr. 22, 1993, p. 8—9) publică sub titlul: „Iubeşte pe aproapele tău", un fragment din vol. II al romanului: VAI CELUI SINGUR, de Lidia Popiţa.

Iată semn că ne întoarcem la literatură. Şi la literatură bună.

*

Ion Filipciuc publică în revista „Târgovişteа" (nr. 11—14, 1992, p. 6): ŞAPTE ANTINOMII CU MIORIŢA. Ştim că autorul se preocupă de mult de exegeza mioritică şi, în textul pe care îl semnalăm, dă dovezi de multă meditaţie şi adâncire a baladei. Găseşte şi interpretări noi pe baza unor variante, precum aceea că *„la nunta mea / Să-mi răsară o stea"*, nu cum e în textul lui Alecsandri: *„a căzut o stea"*.

Apreciem faptul că autorul recunoaşte drept primă variantă a *Mioriţei*, cea culeasă de Alecu Russo în 1846, la Soveja, deci că el este adevăratul descoperitor-culegător al ei. Alecsandri doar o publică în 1850 în rev. *„Bucovina"* din Cernăuţi, iar după aceea o include în toate culegerile sale de poezie populară!

Despre aceasta am mai scris, cerând restituirea paternităţii lui Russo. Vox clamantis in deserto!

*

Cunoaştem de mult cartea lui André 'Frossard: DIEU EXISTE, JE L'AI RENCONTRÉ (Dumnezeu există, eu L-am întâlnit). Am văzut titlul acesta în „România Literară" (nr. 27, 1993, p. 20—21) şi, evident, am citit repede cele două pagini selectate din carte de Alex. Ştefănescu, care le prezintă şi le traduce. Textul selectat nu spune nimic despre convertire. Descrie tinereţea şi, spre sfârşit, pornirile aproape antireligioase şi clar anticlericale ale tânărului autor evreu, terminându-se cu anunţarea convertirii printr-o revelaţie pe care a avut-o la vârsta de douăzeci de ani, într-o capelă catolică.

Textul nu e cu „va urma", dar trimite la cartea care va apare în româneşte la editura „Universal Daisi" din Bucureşti. Cred că reuşeşte să-i facă o reuşită publicitate când, după ce ne poartă prin nişte premize care nu prevestesc nimic bun — avem în vedere titlul — se încheie brusc cu: *„Este ora şaptesprezece şi zece. Peste două minute voi fi creştin"*.

Cine să nu dorească după acest sfârşit-început, să aibe cât mai repede cartea în mână! Şi confirm că ea trebuie neapărat citită.

Nu pricep atât cât aş dori o afirmaţie a traducătorului din preambulul prin care prezintă autorul şi cartea. El zice: *„Un asemenea text, dacă nu era literatură, nu era nimic"*. Cum adică? E literatură? Nu marturisirea unei convertiri printr-o revelaţie care l-a marcat pentru totdeauna?

Dacă aş fi André Frossard, m-aş supăra tare. Eu cred că nu e „literatură", chiar dacă mărturisirea e scrisă frumos, literar. A reduce cartea la literatură, înseamnă a trăda.

Dacă e literatură, nu e nimic!

*

Ce bine e că ne mai aducem aminte de unii mari oameni de cultură şi de autentică simţire românească din trecut. Nu am nimic cu faptul că acum s-au selecţionat doar trei-patru idoli, dar de învăţat avem de la mai mulţi cărturari de dinainte de întunericul celor cincizeci de ani, ca să putem trece de faza învăţatului şi reînvăţatului, pentru a trece la faza obligatorie a naşterii unei noi generaţii creatoare de noi valori. Altfel vom crede că facem cine ştie ce scofală, repetând ceea ce au gândit alţii şi crezându-ne grozavi.

Dintre cei readuşi în memoria prezentului este şi C. Rădulescu-Motru, cu: ROMÂNISMUL, CATEHISMUL UNEI NOI SPIRITUALITĂŢI (Bucureşti, ed. Ştiinţifică, 1992). O prezentare a viziunii lui face Ionel Buşe, în Literatorul (nr. 22, 1993, p. 8). Prezentatorul accentuiază pe ideea că *Românismul*, după C. Rădulescu-Motru, presupune întoarcerea tineretului în mijlocul satelor.

S-o facă repede, înainte de a ni se prea schimba satele, unde invazia de blugi şi de vopsele de ochi este pe cale de a înlocui frumoasele noastre costume româneşti şi obrazul rumen de la Dumnezeu, curat şi frumos al sătencelor.

Acad. Cristofor I. Simionescu ne-a mai dat în vara aceasta un volum de „Gânduri" (ed. Moldova, Iaşi, 1993, 282 p.), amestec de confesiuni (Pascal, Fer. Augustin), de meditaţie solemnă în notă clasică (Pârvan), de pledoarie pentru valorile autohtone (S. Mehedinţi) ca şi pentru chemarea pe caile ştiinţei a celor pentru care aurul cenuşiu e mai de valoare decât aurul galben.

Un eseu aproape minuscul, plasat mai spre sfârşit, se intitulează *„Materia"* şi mărturisesc că pe acesta l-am citit mai întâi, cam pornind de la gândul: ce mai spun oare oamenii de ştiinţă despre materie? I-am văzut dintr-o ochire citaţi pe Alfred Kasler *(Această stranie materie)*, pe M. Drăgănescu *(Spiritualitate, informaţie, materie)*, pe R. Daudel *(Vision moléculaire du monde)* şi pe N.N. Semenov cu *antimateria* lui. Laboratorul m-a ispitit, mai ales că numele celor adunaţi în el nu-mi erau nici necunoscute, nici indiferente, cum nu-mi este nici al autorului „Gândurilor".

De fapt ştiam că nu de intrarea în toate dimensiunile problemei va fi vorba. Nici n-aş fi avut priceperea necesară pentru aceasta. Voiam doar să ştiu dacă mai există „cercul magic" în care au fost ţinuţi la noi oamenii de ştiinţă, sau vraja s-a rupt şi în laboratoare şi, acum, se respiră liber într-un univers în care a fost eliberat din temniţă şi spiritul.

Acad. Cristofor I. Simionescu afirmă cercetarea materiei *„în interconexiune cu întregul proces al cunoaşterii, cu toate fenomenele lumii înconjurătoare, fără a se neglija unele aspecte spirituale"* (p. 2). Şi mai afirmă că *viul*, adică viaţa, n-a putut fi definită de nici o ştiinţă care se ocupă cu aceasta, *ca fiind o calitate a materiei* (p. 169). Aceasta — scrie acad. Cristofor I. Simionescu comentând o zicere a lui R. Daudel — *„îndeamnă la meditaţie şi spulberă odihna cerebrală a omului de ştiinţă autentic"*. Soluţia odihnei însă există de mult. *„Inquiestus est car nostrum Domine donec requiescat in Te"*. Neliniştită este inima noastră Doamne, până nu se va odihni în Tine (Fer. Augustin)! Cartea acad. Cristofor I. Simionescu conduce spre astfel de meditaţii profunde. Iată, au început să apară şi cărţi bune, adevărate!

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Dr. *Serafim Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Pr. cons. *Gheorghe Papuc*; Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*.

ABONAMENTUL pe un an: 800 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A Sucursala Sibiu.